

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Тернопільський національний економічний університет
Факультет обліку і аудиту
Кафедра обліку і оподаткування підприємницької діяльності

РАЛИК Олексій Богданович

“Облік кредитів банку та аналіз ефективності їх використання” / “Accounting of bank loans and analysis of the effectiveness of their use”
Бакалаврська робота

Виконав студент групи ОПД-41
Ралик О.Б.

Науковий керівник

к.е.н., ст. викладач
Римар Г. А.

Підпис

Дипломну роботу допущено до
захисту

«__» _____ 20__ р.

Зав. кафедри, к.е.н., доцент

Починок Н.В.

Прізвище, ініціали

ТЕРНОПІЛЬ – 2019

ЗМІСТ

ВСТУП.	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ КРЕДИТІВ БАНКУ Й АНАЛІЗУ ЕФЕКТИВНОСТІ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ.	6
1.1. Поняття, роль, значення і види кредитів банку для динамічного розвитку підприємств.	6
1.2. Завдання, принципи та функції обліку кредитів банку... ..	17
1.3. Теорія аналізу кредитів банку та ефективності їх використання.	22
Висновки до розділу 1	29
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ОБЛІКУ КРЕДИТІВ БАНКУ Й АНАЛІЗУ ЕФЕКТИВНОСТІ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ.	32
2.1. Облік короткострокових кредитів банку та їх методика.....	32
2.2. Методика обліку довгострокових кредитів банку.....	39
2.3. Аналіз стану, динаміки і структури отриманих, погашених та пролонгованих кредитів банку.....	45
Висновки до розділу 2.....	58
ВИСНОВКИ.	60
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.	63
ДОДАТКИ	69

ВСТУП

Актуальність теми полягає у тому, що одним з важливих напрямків виробничої діяльності кожної компанії є залучення кредитів у комерційних банків, належне врегулювання цих кредитів та аналіз ефективності їх використання. Метою нашого дослідження є оцінка балансу банківських рахунків та аналіз ефективності використання таких кредитів провідними компаніями.

Адже, для здійснення будь-якої виробничої діяльності кожне підприємство або організація повинна мати необхідний обсяг оборотного капіталу. У формі оборотного капіталу, мабуть, найважливішим місцем є кошти, які дійсно потрібні для виконання всієї діяльності.

Основними джерелами доходу є доходи від реалізації продукції, роботи, здійснені для інших підприємств, страхове відшкодування, бюджетне фінансування тощо.

Ділові розрахунки з іншими підприємствами, організаціями та установами здійснюються переважно без грошових коштів, шляхом перерахування коштів з одного банківського рахунку на інший, тільки з фізичними особами – готівкою через касу.

Проблеми банківських кредитних операцій й банківського кредитування, питання організації та методики обліку кредитних операцій банків, приведенню їх у відповідність з міжнародними нормами, правилами та принципами досліджували також такі учені-економісти, як: Г.С. Панов, Я.І. Чайковский, О.В. Зіміна, Ф.Ф. Бутинець, М.І. Савлук, А.М. Герасимович та ін. Також дані проблеми розглядалися й в роботах зарубіжних учених, таких як: Б. Бухвальд, Ханс-Ульріх Деріг, Ю. Зайтц, Ф. Котлер, М. Портер, П. Роуз, Дж. Еванс та ін.

Метою роботи є вивчення організації та методів розрахунків банківських кредитів на підприємствах.

Основними завданнями даної роботи є:

— розкрити поняття, роль, значення і з'ясувати види кредитів банку

для динамічного розвитку підприємств;

- визначити завдання, принципи та функції обліку кредитів банку;
- відобразити питання аналізу кредитів банку й описати теоретичні аспекти ефективності їх використання;
- відобразити питання обліку короткострокових кредитів банку та їх методику.
- розкрити і проаналізувати методику обліку довгострокових кредитів банку.
- розкрити і проаналізувати стан, динаміку і структуру отриманих, погашених та пролонгованих кредитів банку.

Об'єктом дослідження є облік кредитів банку в підприємствах виробничої сфери.

Предметом дослідження кредитів банку є сукупність теоретичних, методологічних та практичних аспектів обліку та аудиту кредитних операцій підприємства.

Структура рахунків і субрахунків на яких обліковуються банківські кредити забезпечує організацію обліку на підприємствах з використанням загальних методів.

Наукова новизна і практичне значення полягає у тому, що незважаючи на значну увагу науковців до даного питання, воно досі залишається перспективним та актуальним напрямом дослідження. В останній час гостро постала проблема наукового осмислення нових явищ у сфері кредитних операцій, розробки ефективних схем і технологій кредитного процесу та їх використання на практиці.

Проблеми даного дослідження полягають у тому, що облік кредитних операцій повинен забезпечувати:

- належний контроль над потоком коштів, що зберігаються на підприємстві;
- своєчасну та правильну документацію;
- своєчасну перевірку підприємства та установи банку;

— регулярний моніторинг стану різних зобов'язань.

Апробацією дослідження є публікування тез даної кваліфікаційної роботи у збірнику наукових праць студентів “Глобалізація обліку та звітності” у 2019 році у Тернопільському національному економічному університеті.

Структура й обсяги роботи. Кваліфікаційна робота складається із вступу, двох розділів, висновків, списку використаної літератури, додатків.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ КРЕДИТІВ БАНКУ Й АНАЛІЗУ ЕФЕКТИВНОСТІ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ

1.1. Поняття, роль, значення і види кредитів банку для динамічного розвитку підприємств

Одним з важливих напрямків виробничої діяльності кожної компанії є залучення кредитів комерційних банків, правильне оформлення цих кредитів та аналіз ефективності їх використання

Кредит – кошти та матеріальні активи, надані кредитором для використання позичальником на певний строк та за процентною ставкою. Він поділяється на фінансові, товарні та позикові кредити, які засвідчують кредитні відносини [42, с.129].

Банківський кредит – зобов'язання банку надати певну суму грошей, яка надана в обмін на обов'язок боржника погасити належну суму, а також зобов'язання сплатити відсотки та інші збори з такої суми (стаття 2 Закону України “Про банки і банківську діяльність”) [20].

Банківські кредити класифікуються за такими функціями [36, с.85]:

- за строками погашення: коротко-, середньо- та довгострокові;
- за шляхом погашення: ті, що виплачують одним внеском, і ті, що сплачуються за декілька внесків протягом терміну дії кредитного договору;
- за шляхом отримання відсотків за кредитом: виплата під час погашення кредиту, сплата рівними внесками протягом терміну дії кредитного договору, оплата в момент видачі кредиту;
- за наявністю забезпечення: довірчі позики, забезпечені позики, позики для фінансових гарантій третіх осіб;
- за цільовим призначенням: кредити загального призначення, цільові кредити;
- за категоріями потенційних позичальників: сільськогосподарські кредити, комерційні кредити, непрямі позики на біржі, іпотечні кредити для

власників нерухомості, міжбанківські кредити.

Банківські кредити розрізняються за типом об'єктів, в які інвестовано кредит:

- під товари і товарні документи, наприклад, залізничні (одержувач кредиту забезпечує право банку, якщо кредит не погашений на продаж товарів);
- під цінні папери;
- під заставу рухомого та нерухомого майна;
- для інвестицій тощо.

Крім того, банківські кредити поділяються на активні та пасивні.

У першому випадку банк надає позику, тобто він є кредитором, у другому – бере кредит, тобто є позичальником.

Сучасні умови ринкових відносин визначають необхідність запозичення підприємствами, організаціями чи іншими юридичними особами коштів або інших фінансових засобів разом зі своїми власними коштами.

Банківські кредити в більшості підприємств займали перше місце серед запозичених ресурсів. У процесі обігу та обігу фіксований і оборотний капітал підприємств постійно змінюється від грошової до виробничої, а потім купують товари і знову гроші. В іншому випадку може виникнути процес виробництва та реалізації продукції, тобто процес відтворення.

Кожна компанія відповідно до законодавства України має право відкрити поточний рахунок в одному або декількох комерційних банках за власним вибором. Такі рахунки використовуються для всіх грошових і касових операцій. Якщо брати до уваги інші банківські операції, такі як відкриття депозитних рахунків, отримання та повернення кредитів, компанія має право вступати в товариства не тільки з банками, в яких відкриті поточні рахунки, але й з іншими банками. Звідси, безперечно, створюються належні умови для конкурентної боротьби комерційних банків між собою, що сприяє поліпшенню ефективності банківської діяльності в Україні.

Ціль кредитування знаходить своє відображення в об'єктах

кредитування.

Під об'єктом кредитування слід розуміти конкретні елементи оборотних коштів, засоби обігу, основні засоби, деякі з яких виникають за рахунок банківського кредиту.

При визначенні об'єкта позик, компанія повинна враховувати, що правила кредитування містять прямий заборону банкам на покриття кредитами збитків від господарської діяльності; не можуть бути об'єктами кредитування також створення та збільшення статутного капіталу, придбання цінних паперів інших юридичних осіб.

Довгострокові та середньострокові кредити банкам можуть надаватися комерційними підприємствами для капітальних інвестицій, пов'язаних з реконструкцією підприємства, його технічним переозброєнням, впровадженням нових технологій, удосконаленням технології виробництва та іншими витратами, що призводить до збільшення вартості основних засобів.

Такі кредити використовуються компаніями, якщо їм не вистачає коштів для таких цілей, а саме: прибутки та амортизаційні відрахування на повне відновлення основних засобів.

Кредити для основних засобів видаються комерційними банками за умови економічної доцільності та відшкодування капітальних інвестиційних витрат за рахунок збільшення обсягу виробництва, скорочення виробничих витрат тощо.

Ефективні господарські операції підприємства неможливі без періодичного використання позикового капіталу.

Необхідність надання кредитів впливає з таких загальних економічних і конкретних причин:

- відстрочений час між інвестиціями та поверненням коштів з них;
- часовий розрив між рухом товарів і грошової маси;
- невідповідність між витратами та надходженнями грошових коштів через певні проміжки часу;

- складність точного прогнозування вимог до оборотного капіталу, відхилення фактичної вимоги до оборотного капіталу від норми;
- характер виробничого процесу;
- сезонність виробництва та реалізації продукції.

Використання різних форм кредитів прискорює грошові та матеріальні потоки, підвищує ефективність виробництва та бізнесу.

Кредити, надані підприємствам комерційними банками залежно від умов надання кредитів, поділяються на:

- короткострокові;
- середньострокові;
- довгострокові.

Короткострокові кредити видаються банками на строк до 12 місяців, головним чином для збільшення фонду оборотних коштів. Тільки в деяких випадках короткострокові позики можуть бути спрямовані на основні засоби.

Середньострокові кредити видаються банками протягом 1-3 років, довгострокові кредити – строком на 3 роки або довше.

Середньострокові та довгострокові кредити видаються виключно для збільшення фонду основних засобів, тобто в основні кошти для капітальних інвестицій.

Попит на довгостроковий кредит визначається головним чином необхідністю фінансування інвестицій, які не повністю забезпечені власними джерелами самофінансування.

Попит на короткостроковий кредит визначається необхідністю забезпечити нестачу оборотних коштів та процентну ставку за короткостроковими кредитами.

Основними статтями короткострокових кредитів є товарні запаси, витрати майбутніх періодів, платіжні й розрахункові операції з постачальниками та покупцями.

Роль короткострокових кредитів особливо висока, оскільки вона дозволяє:

- компенсувати дефіцит оборотних коштів, викликаний уповільненням їх обороту на певних етапах циклу;
- платити запаси і створювати своє обладнання;
- виплачувати заробітну плату і виплачувати зобов'язання;
- тимчасове звільнення оборотного капіталу, що знаходиться в розрахунку;
- відкрити рахунок “Акредитив” і рахунок “Акцептовані доручення й чеки”;
- покрити іншу тимчасову потребу в готівці.

Таким чином, короткострокові кредити є інструментом, який дозволяє швидко збалансувати поточні фінансові ресурси за рахунок доходів і витрат, а також у короткий час компенсувати нестачу грошових коштів у обороті компанії.

Для того, щоб отримати кредит, необхідно подати до банку заяву, а також пакет необхідних документів, зокрема, копії свідоцтва про реєстрацію і статуту, картка зі зразками підписів, форми фінансової звітності, довідка з Державної фіскальної служби, гарантійні зобов'язання поручителя, бізнес-план.

Підприємства часто користуються послугами факторингу та форфейтингу.

Факторинг – це система фінансування, за умовами якої підприємство постачальник продукції переуступає короткострокові вимоги за торговельними операціями банківській установі (факторинговій компанії) [7, с.108].

Основою факторингової операції є принцип придбання рахунку-фактури від компанії-постачальника за відправлений товар, тобто передача банку права вимагати від покупця оплати товару.

Форфейтинг – це фінансова операція з рефінансування заборгованості щодо експортного товарного кредиту, яка оформляється шляхом індосаменту перехідного векселя на користь банківської установи [7, с.116].

Під час вибору банківської установи з метою залучення кредиту з найменшими ризиками, необхідно звернути увагу на наступні важливі фактори:

- схема кредитування;
- комісія (одноразова, прихована);
- можливість дострокового погашення;
- вартість застави, що пропонує банк (оцінка банку може відрізнятись від вашої не більше, ніж на 10%);
- відсоткова ставка.

У розпорядженні підприємства є різні форми залучення позикових коштів (рис. 1.1.).

Рис. 1.1. Форми залучення позикових коштів

Процес створення політики залучення позикових коштів з підприємства включає наступні основні етапи:

- аналіз залучення позикових коштів у попередньому періоді;
- визначення цілей запозичення в наступному періоді;
- визначення максимального обсягу запозичень залучених коштів;
- оцінка вартості запозичення капіталу з різних джерел;
- визначення співвідношення залучених коштів, що залучаються в короткостроковій і довгостроковій перспективі;
- визначення форм кредитування;
- ідентифікація основних кредиторів;
- формування ефективних умов для залучення кредитів;

- забезпечення ефективного використання позикових кредитів;
- забезпечення своєчасних платежів за отримані кредити.

Повний період використання залучених коштів – це період від початку їх отримання до остаточного платежу від загальної суми боргу. Він містить три періоди:

- період використання;
- пільговий період;
- період погашення.

Для позикового капіталу притаманні такі позитивні риси:

- збільшення фінансового потенціалу підприємства у разі необхідності значного збільшення темпів зростання виробництва;
- можливість підвищення прибутковості власного капіталу шляхом забезпечення посилення відтворення виробництва.

У той же час, існують деякі негативні аспекти використання позичкового капіталу:

- складність залучення коштів, оскільки вона залежить від рішень кредиторів, які за будь-яких негативних обставин можуть взагалі відмовитися від виплати компанії таких коштів;
- необхідність надання адекватних гарантій, зокрема страхових компаній, інших суб'єктів господарювання або застави. у цьому випадку гарантії зазвичай надаються на платній основі;
- зменшення норми прибутку на активи, оскільки прибуток компанії зменшується на суму відсотків, що сплачуються за кредитом;
- зменшити фінансову стабільність компанії і таким чином збільшити ризик банкрутства.

Головною перевагою боргового капіталу є його нижча вартість. Вартість позикового капіталу є відносно низькою з величиною власного капіталу з деяких причин, а саме:

Витрати на технічну підтримку та пов'язані із залученням боргу нижче, ніж у випадку акціонерного товариства.

Процентна ставка за позиковим капіталом нижче, ніж рентабельність капіталу. Це пов'язано з меншим ризиком, оскільки у разі фінансового зриву або банкрутства вимоги кредиторів будуть задоволені в першу чергу. Крім того, позиковий капітал часто надається як частина гарантії або надання реальних активів, що гарантує повернення.

Плата за позичковий капітал знижує податкову базу. Використовуючи позиковий капітал, компанія економить на податкових платежах. Цінність цієї економіки називається податковим щитом.

Кредитний капітал не дозволяє його власникам керувати. І це не загрожує управлінню втратами робочих місць. Додаткова емісія акцій є потенційною загрозою викупу акцій зовнішніми інвесторами та змінами політики компанії, тобто змінами в управлінні.

Переваги кредитування фінансів:

- збільшення рентабельності капіталу (якщо рентабельність активів перевищує плату за позиковий капітал);
- можливість диверсифікації капіталу;
- податковий щит;
- можливість підтримувати контроль.

Недоліки позикового фінансування:

Наявність ризику з боку власника капіталу підприємства, що впливає з того факту, що крім комерційного ризику акціонерів існує поверхневий фінансовий ризик. Результатом цього є вимога додаткової компенсації за високий ризик. Тому позиковий капітал є привабливим через свою відносну дешевизну, але його залучення обмежується збільшенням ризику власників капіталу підприємства.

Необхідність концентрувати готівку перед погашенням кредиту. Оскільки, термін погашення кредиту є чітко визначеною кредитною угодою, керівництво компанії має розробити системи погашення (створення капітального фонду або нового кредиту). Часто компанії використовують стратегії, які підтримують певну структуру капіталу і виплачують одну

позику за рахунок іншої.

Значна частина боргового капіталу дозволяє кредиторам контролювати певні рішення компанії. Є випадки, коли договір банківського кредиту містить вимоги щодо обов'язкової частини рефінансування чистого прибутку або створення фонду викупу, що не може бути в інтересах керівників компанії. Кредит часто надається на основі застави або гарантії. Якщо предметом застави є акції, то в разі фінансової кризи на підприємстві контроль над підприємством може перейти до кредиторів.

У фінансовій практиці основними постачальниками позикових коштів є грошовий ринок, постачальники та покупці продукції; фондова біржа та інші джерела (рис. 1.2.):

Рис. 1.2. Види кредиту

Основними видами кредиту є [26, с.59]:

- банківський;
- комерційний;
- лізинговий;
- міжнародний.

Банківський кредит – це економічні відносини між кредитором (комерційним банком) і позичальником з метою надання коштів останньому на умовах оплати, терміну погашення, обов'язкового повернення та матеріального забезпечення.

Комерційний кредит – це форма позики, яка характеризується кредитними відносинами між двома суб'єктами господарювання, що виникають в результаті авансів, отриманих для подальшої доставки продукції (робіт, послуг) або отримання товарів з відстрочкою платежу.

Товарний кредит історично створювався до появи грошових відносин.

У сучасних умовах види товарного кредиту включають в себе постачання товарів з відстрочкою платежу, продаж платежів, товарний кредит тощо.

Причиною виникнення комерційного кредиту є різниця у виробництві та продажу товарів різних виробників, різниця в тривалості виробничого циклу. Комерційний кредит полегшує продаж товарів, прискорюючи процес ринкового обміну.

Комерційний кредит у товарній формі має певні обмеження. Він не може перевищувати розмір капіталу кредитора або резервного капіталу.

Розширення можливостей використання комерційних кредитів полегшується обігом і погашенням кредиту: рахунком, чеком. Вони використовуються не тільки як засіб отримання оплати, але і як засіб лікування, обумовлене можливістю обертання.

Лізинговий кредит – це відносини між юридичними особами, які виникають у разі оренди нерухомого майна і супроводжуються укладанням лізингової угоди. Він виник у 50-ті роки ХХ ст.

У сучасних умовах, у країнах з ринковою економікою, лізингові кредити стали провідною формою відновлення та розширення основних фондів. Метою лізингу є сприяння розширенню можливості збільшення і зміцнення матеріально-технічної бази підприємств, прискорення реалізації продукції виробником, доведення його до кінцевого користувача. А лізингові операції орендодавця дозволяють отримувати дохід у вигляді орендної плати.

Об'єктами лізингового кредиту є рухоме майно (обладнання, транспортні засоби, засоби інформатики тощо) та нерухоме (будинки, споруди) майно, що належить до основних фондів і є предметом купівлі-продажу.

Суб'єктами лізингу є лізингодавець, користувач і виробник.

Лізингодавець – це суб'єкт господарювання, який володіє предметом лізингу та передає його в оренду.

Користувач (орендар) є стороною, яка укладає договір оренди з орендодавцем, що дозволяє використовувати об'єкт лізингу на певний період

відповідно до умов договору оренди.

Виробник – суб'єкт лізингу, який виробляє та продає лізингові об'єкти лізингодавцю.

Міжнародний кредит – це форма руху позикового капіталу у сфері міжнародних економічних відносин, де кредиторами і позичальниками виступають суб'єкти різних країн.

Кредитні відносини складаються на принципах:

- повернення;
- терміновості;
- платності;
- гарантованості.

Основною важливою особливістю міжнародного кредиту є те, що він є формою руху позичкового капіталу в області міжнародних економічних відносин. Потік цієї форми капіталу пов'язаний з наданням суб'єктам світового валютного та кредитного ринку на умовах повернення, уточнюючи умови кредитування та сплачуючи відповідну винагороду за кредит у вигляді відсотка.

Слід зауважити на те, що функції міжнародних кредитів – це:

- забезпечення перерозподілу фінансових і матеріальних ресурсів між країнами, що полегшує їх ефективне використання;
- збільшення накопичення у всій світовій економіці шляхом використання тимчасово вільних коштів з деяких країн для фінансування інвестицій в інші країни;
- прискорення продажів товарів у глобальному масштабі.

Отже, в загальному кредити можна поділити на короткострокові, середньострокові та довгострокові, кожен з них відіграє різне значення для підприємства та має різні цілі. В залежності від видів кредити також поділяються на банківський, комерційний, лізинговий та міжнародний. В основному підприємства залучають банківський кредит на певний термін.

1.2. Завдання, принципи та функції обліку кредитів банку

Банківські кредити відіграють важливу роль у забезпеченні суб'єктів господарювання засобами, необхідними для здійснення нормальної виробничої діяльності.

Вартість банківських кредитів як джерела фінансування промислової та господарської діяльності зростає, особливо в періоди, коли немає доходів від реалізації продукції або їх недостатньо через відсутність реальних продажів у певні періоди року.

Банківські кредити є одним з видів активних операцій, пов'язаних із наданням клієнтам тимчасового використання коштів або прийняттям на себе зобов'язань щодо надання коштів на початку умов, зазначених у кредитному договорі.

Кредити також включають банківські послуги щодо надання гарантій, поручительств, вакансій, розміщення депозитів, проведення факторингових операцій, видача кредитів у вигляді векселів та операцій репо.

Основним завданням обліку кредитів банку є забезпечення вчасного і правильного складання та подання банку документації, що необхідна для отримання кредиту, контроль за цільовим використанням і дотриманням термінів користування кредитом.

До заборгованостей кредитних операцій, що формують кредитний портфель банку, включають [16, с.58]:

- строкові депозити, вкладені в інші банки, і борги, які для них є сумнівними;
- кредити, надані іншим банкам, та сумнівні борги для них;
- рахунки суб'єктів господарювання за овердрафтом, факторингові операції та прострочені дебіторські заборгованості за факторингові операції;
- кошти, перераховані суб'єктам господарської діяльності (СГД) на операції репо;
- кредити, надані у вигляді векселів та заборгованості за ними;

- кредити СГД для внутрішньої торгівлі, експортно-імпортних, інших операцій у поточній та інвестиційній діяльності;
- сумнівних кредитів дебіторської заборгованості від СГД;
- кредити, надані центральним та місцевим органам влади, а також сумнівні борги, які вони мають;
- кредити на інвестиційну діяльність та поточні потреби фізичних осіб;
- сумнівні вимоги щодо кредитів, наданих фізичним особам;
- гарантії, акцепти та авалі, що пропонуються банкам;
- сумнівні вимоги до платних гарантій, виданих іншим банкам;
- гарантії та акції, що надаються клієнтам;
- сумнівні гарантії, надані банкам і клієнтам;
- кредитні зобов'язання перед банками та клієнтами.

Загальна заборгованість за кредитними операціями – це кредитний ризик кредитора.

Облік цих елементів кредитного портфеля базується на принципах, які зазвичай використовуються в міжнародній практиці, зокрема:

- безперервність діяльності установи;
- стабільність бухгалтерських принципів;
- обережність;
- поділ звітних періодів (розрахунок доходів і витрат);
- операції знайомства;
- переваги змісту у формі;
- оцінка активів і зобов'язань;
- відокремлення активів та зобов'язань.

Кредити поділяються на овердрафти, факторинг, дисконтування (облік) векселів, строкові кредити та субординовані.

Фінансовий облік здачі або одержання кредитів, визнання доходу (витрат) за кредитними операціями здійснюється на рахунках Плану рахунків бухгалтерського обліку комерційних банків України (Постанова Правління

НБУ від 21 листопада 1997 р. № 388) зі змінами та доповненнями [50].

Кредити, надані суб'єктам господарювання, у свою чергу, поділяються на дві великі групи:

- кредити на поточну діяльність;
- кредити для інвестиційної діяльності.

Кредити надаються суб'єктам господарювання відповідно до принципів кредитування [39, с.158].

Принцип повернення коштів означає, що позичальник має повернути кредит банку. Банківські установи можуть забезпечити відстрочку погашення кредиту, стягуючи більш високий відсоток. Цей принцип розглядається як вихідний в системі банківських кредитів. Це пов'язано з характером кредитних відносин, оскільки, якщо кредит не повертається, економічний зміст кредиту втрачається.

Принцип платежу означає, що позика повинна бути повернена позичальником до банку з відповідною платою за його використання. Кредит як комерційна операція обов'язково повинен надавати кредитору певний дохід у вигляді відсотків. Відсоток – виплата позичальника в кредитних відносинах. Банк вимагає від позичальника не тільки повернути отриманий кредит, але й сплатити відсотки за його використання.

Принцип кредитної безпеки означає право банку на захист своїх інтересів, запобігання втрат, що виникають внаслідок несплати боргу внаслідок неплатоспроможності позичальника. Метою реалізації цього принципу є зниження ризику кредитних операцій. Майнові інтереси кредитора повинні бути повністю захищені у разі можливого порушення зобов'язань позичальника. Кредит надається за певним реальним забезпеченням – заставою, гарантією, порукою, страховим сертифікатом тощо.

Принцип своєчасності означає, що позика повинна бути повернена позичальнику банку протягом строку, визначеного кредитним договором. Кредит повинен бути повернутий у визначений час. У випадку порушення

строку дії, банк сплачує позичальнику фінансові вимоги. Строк кредитування - це період користування кредитом. Він розраховується з моменту отримання кредиту (перерахування на рахунок позичальника або виплати платіжних документів з рахунку позичальника) до його остаточного погашення.

Принцип цільової спрямованості кредиту передбачає вкладення позичкових коштів на конкретні цілі, обумовлені кредитним договором. Позичальник не може витратити кредит на інші цілі. Цільовий характер кредитування означає спрямованість позички на певний господарський об'єкт.

Основними принципами, висвітленими у Законі України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність”, на яких ґрунтується бухгалтерський облік та фінансова звітність є [21]:

- повне висвітлення – фінансова звітність повинна містити всю інформацію про фактичні та потенційні наслідки господарських операцій та подій, здатних вплинути на рішення, що приймаються на її основі;

- автономність – кожне підприємство розглядається як юридична особа, відокремлена від її власників, у зв'язку з чим особисте майно та зобов'язання власників не повинні відображатися у фінансовій звітності підприємства;

- послідовність – постійне (з року в рік) застосування підприємством обраної облікової політики. Зміна облікової політики можлива лише у випадках, передбачених національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, міжнародними стандартами фінансової звітності та національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку у державному секторі, і повинна бути обґрунтована та розкрита у фінансовій звітності;

- безперервність – оцінка активів та зобов'язань підприємства здійснюється виходячи з припущення, що його діяльність буде тривати й надалі;

- нарахування – доходи й витрати відображаються в

бухгалтерському обліку та фінансовій звітності в момент їх виникнення, незалежно від дати надходження або сплати грошових коштів;

— превалювання сутності над формою – операції обліковуються відповідно до їх сутності, а не лише виходячи з юридичної форми;

— єдиний грошовий вимірник – вимірювання та узагальнення всіх господарських операцій підприємства у його фінансовій звітності здійснюються в єдиній грошовій одиниці;

— інших принципах, визначених міжнародними стандартами або національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, або національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку в державному секторі залежно від того, які з наведених стандартів застосовуються підприємством.

При розрахунку кредиту на рахунках, план рахунків враховує насамперед цільовий напрямок кредиту.

У разі зміни початкової дати погашення кредиту основний борг перераховується за рахунок пролонгованої заборгованості (якщо був підписаний відповідний договір між банком і позичальником).

Якщо на дату погашення кредиту, він не погашається, на наступний день кредит передається на рахунок простроченого боргу.

Цей принцип визнання простроченої заборгованості поширюється не тільки на погашення номінальної вартості, але і на її частину (коли угода передбачає поступове погашення основного боргу).

Якщо кредит визнається сумнівним сума основного боргу починає обліковуватися у відповідних рахунках групи 158 “Сумнівна заборгованість інших банків”, групи 209 “Заборгованість за кредитами, наданими підприємствам”, групи 229 “Сума боргів за кредитами, наданими фізичними особами” [5, с. 64].

Той факт, що кредитна заборгованість вважається сумнівною, реєструється за умови, що банк не впевнений у погашенні кредиту позичальником. Насамперед враховуються результати аналізу фінансового

стану позичальника та перспективи його подальшої діяльності. Проте в нормативних документах НБУ немає ознак на період, після якого заборгованість може бути врегульована як прострочена.

Основною функцією обліку банківських кредитів є документування всіх видів діяльності, пов'язаних з доставкою, оплатою та погашенням зобов'язань або інших послуг банку.

Отже, завданням обліку кредитів банку є забезпечення вчасного і правильного складання та подання банку документації, що необхідна для отримання кредиту, контроль за цільовим використанням і дотриманням термінів користування кредитом. А основними принципами відповідно до яких кредити надаються суб'єктам господарювання є: принцип повернення коштів; принцип платежу; принцип кредитної безпеки; принцип своєчасності та принцип цільової спрямованості кредиту.

1.3. Теорія аналізу кредитів банку та ефективності їх використання

В умовах ринкових відносин абсолютно нормальне явище у господарських операціях підприємств – це залучення позикових коштів у свій оборот. Поширеним практичним використанням позикових коштів стало використання банківських кредитів у ситуації, коли недостатньо власних джерел фінансування засобів виробництва – базових та оборотних.

Банківські кредити, зокрема короткострокові, використовуються для покриття тимчасового попиту на кошти. У випадку сільськогосподарських підприємств це пов'язано зі складним характером виробництва.

У свою чергу довгострокові кредити включають надання кредиту банку на строк понад 3–5 років. Метою довгострокових кредитів є фінансування основних засобів. Воно здійснюється за рахунок таких джерел: акціонерний капітал (статутний капітал, банківські кошти) і нерозподілений прибуток;

довгострокові кредити (банківські кредити та облігації).

Головною особливістю довгострокових кредитів є надання кредиту на інвестиційний проект. Надання кредиту в цьому випадку пов'язано не стільки з поточним фінансовим становищем позичальника, скільки з характером і якістю фінансованого проекту.

Інвестиційний проект – це комплексна програма інвестування у виробничий завод з метою отримання доходів у майбутньому. Причиною прийняття рішення про надання довгострокового кредиту є інвестиційний (проектний) аналіз [40, с.110].

Інвестиційні проекти поділяються на:

- виробничі;
- науково-технічні;
- комерційні;
- фінансові;
- економічні;
- соціально-економічні.

Метою проектного аналізу є визначення його соціально-економічної ефективності. У міжнародній практиці спеціалізовані банки при здійсненні проектного аналізу проводять:

- технічний аналіз – забезпечує технічну (інженерну) оцінку проекту, кошторис і графік роботи;
- маркетинговий аналіз – дає оцінку поточного і майбутнього ринкового попиту на продукцію;
- фінансовий аналіз – визначає прибутковість проекту, враховуючи фактор часу. Базовою вартістю для кредитора є максимально точне визначення періоду погашення та оцінені дисконтовані чисті грошові потоки, які, ймовірно, будуть принесені проектом;
- екологічний аналіз – визначає вплив проектного об'єкта на навколишнє середовище;
- інституційний аналіз – визначає здатність позичальника

реалізувати проект;

- соціальний аналіз – показує придатність проекту для суспільства в цілому;

- економічний аналіз – це узагальнена оцінка проекту на основі “витрати/ вигоди” і остаточного рішення.

Структура інформації, що опрацьовується в ході досліджень, згідно з рекомендаціями ЮНІДО, виглядає таким чином:

- цілі проекту, його орієнтація і економічне оточення, юридичне забезпечення (податки, державна підтримка і тому подібне);

- маркетингова інформація (можливості збуту, конкурентне середовище, перспективна програма продажів і номенклатура продукції, цінова політика);

- матеріальні витрати (потреби, ціни і умови постачання сировини, допоміжних матеріалів і енергоносіїв);

- місце розміщення, з врахуванням технологічних, кліматичних, соціальних і інших чинників;

- проектно-конструкторська частина (вибір технології, специфікація устаткування і умови його постачання, обсяги будівництва, конструкторська документація і тому подібне);

- організація підприємства і накладні витрати (управління, збут і розподіл продукції, умови оренди, графіки амортизації устаткування і тому подібне);

- кадри (потреба, забезпеченість, графік роботи, умови оплати, необхідність навчання);

- графік здійснення проекту (терміни будівництва, монтажу і пусконаладжувальних робіт, період функціонування);

- комерційна (фінансова і економічна) оцінка проекту.

Організація Об'єднаних Націй з промислового розвитку, ЮНІДО (англ. UNIDO – United Nations Industrial Development Organization) – спеціальна установа ООН, створена у 1966 р., мета якої полягає у сприянні

промислового розвитку та прискореній індустріалізації країн, що розвиваються шляхом мобілізації національних і міжнародних ресурсів.

До складу ЮНІДО входять 171 держав. Україна є членом цієї організації з 1985 р. Головний орган ЮНІДО – Генеральна конференція. Місцезнаходження керівництва – Відень [72].

При залученні банківських кредитів фінансові аналітики та управлінський персонал підприємств повинні обов'язково проаналізувати ефективність цих операцій.

При аналізі ефективності використання короткострокових позик питання розглядаються за такою схемою:

- визначення оборотності банківських кредитів та порівняння швидкості їх обороту зі швидкістю оборотних активів;
- визначення ціни кредиту та прибутковості придбання додаткових коштів у комерційних банків;
- порівняння частки прибутку від реалізації продукції, отриманої за рахунок банківських кредитів, з відсотками, що сплачуються за кредитом.

Порядок аналізу ефективності використання короткострокових кредитів:

- визначення оборотності банківських кредитів та порівняння швидкості їх обороту з оборотом оборотних активів;
- визначення ціни кредиту на прибутковість придбання додаткових грошей у комерційних банків;
- порівняння частки прибутку від реалізації продукції, отриманої за рахунок банківських кредитів, з відсотками, сплаченими за кредитом;
- формування загальних висновків про бажаність використання короткострокових кредитів.

Використання банківських кредитів компанією є показником нормальної фінансової діяльності, оскільки інвестування власних коштів в активи (як базові, так і обігові) має відбуватися лише в межах постійної потреби, яка не знає коливань у напрямку скорочення. Покриття тимчасового

збільшення попиту на кошти для раціонального використання банківського кредиту. Тому в ринковій економіці вона становить значну частину позикового капіталу.

При організації кредитних відносин з підприємствами з банками фінансовий аналітик повинен визначити, яким чином підприємство в процесі планування та розвитку кредиту забезпечує використання кредитних та власних фінансових ресурсів, підвищуючи прибутковість використання всіх ресурсів.

Незважаючи на важливість і важливість аналізу ефективності використання кредитів для підприємств, це питання враховується лише в окремих роботах і недостатньо вивчено.

Ефективність компанії можна розглядати як кінцеві результати фінансово-господарської діяльності компанії, розраховані за коефіцієнтами прибутковості та обороту акцій у складі та системі коефіцієнтів кредитоспроможності. Так, звичайно, ці показники вказують на потенціал компанії та ефективне використання всіх авансованих коштів у виробництво. Однак, характеризуючи ефективність кредитних ресурсів у ресурсах компанії, дані показники: по-перше, не відповідають на ефективність кредитних вкладень, по-друге, необхідність відповіді, який їх оптимальний розмір, що забезпечить адекватний рівень ефективності управління.

Для оптимізації політики кредитних відносин між підприємствами та комерційними банками доцільно застосовувати наступний методологічний підхід. Оцінка ефективності залучення кредитів повинна включати систему показників, яка дозволила б оцінити прибутковість компанії за рахунок вартості кредиту та відтворення ресурсів.

Банківський кредит разом з власними та іншими фінансовими ресурсами компанії бере участь у створенні продукції, а отже, у доданій вартості та прибутку на підприємстві.

Основними пріоритетами розвитку недорогої, зручної, розгалуженої та соціально орієнтованої кредитної системи в Україні є:

- стимулювання банків до розширення мікрокредитування та вдосконалення правових положень щодо їх діяльності;
- створення сприятливих умов для отримання кредитів, у тому числі шляхом спрощення процедур їх надання, зниження процентних ставок, збільшення умов використання;
- удосконалення механізмів державної підтримки суб'єктів малого підприємництва щодо отримання кредитів, розробка національної програми мікрокредитування;
- проведення всеукраїнської конкуренції між банками та небанківськими фінансовими установами, відзначення переможців за досягнення в розвитку системи мікрокредитування;
- створення інформаційно-освітньої системи для забезпечення громадян у сфері кредитування;
- нормативне врегулювання відносин між банківськими фінансовими установами та клієнтами;
- створення умов для розвитку банківських та небанківських фінансових установ;
- вдосконалення юридичних процедур, що регулюють надання кредитів банківськими та небанківськими фінансовими установами;
- вивчення та надання кращого світового досвіду розвитку мікрокредитування.

Важливим елементом аналізу банківських кредитів та ефективності їх використання є їх облік.

Короткостроковий банківський кредит, залучений у загальний фонд оборотних коштів підприємства, разом з власними та іншими фінансовими ресурсами підприємства, бере участь у створенні продукції на підприємстві, а отже, у доданій вартості та прибутку. Аналізуючи ефективність залучення короткострокових банківських кредитів, можна розрахувати частку прибутків від реалізації продукції, отриманої компанією за рахунок банківських кредитів, і, порівнюючи їх з відсотками, сплаченими за

кредитом, до висновку конкретного прибутку підприємства від залучення короткострокових банківських кредитів.

Мета аналізу ефективності довгострокових банківських кредитів, одержуваних і використаних для капітальних вкладень, полягає у визначенні періоду, в якому погашення кредитів (у тому числі відсотків за кредитом) здійснюється за рахунок дисконтованих грошових потоків (тобто за рахунок прибутку за вирахуванням податку на прибуток плюс амортизаційні витрати від вартості об'єкта основних засобів). Якщо термін відповідає періоду, зазначеному в кредитному договорі з банком або коротший, ніж цей термін, прокредитовані капітальні інвестиції вважаються ефективними.

Є низка українських промислових підприємств, які регулярно користуються банківськими кредитами у процесі своєї господарської діяльності.

На підприємствах обліковуються довгострокові (термін погашення більше року) та короткострокові (термін погашення менше року) кредити банків як в гривнях так і в іноземній валюті.

В заставних кредитах банків знаходяться необоротні активи (виробничі приміщення, нерухомість та виробниче обладнання) та майнові права по контрактах на продаж виробленої продукції.

Для надання кредиту підприємству необхідно вирішити, чи є це підприємство рентабельним і чи не підлягає ліквідації. Тому необхідно розрахувати вартість чистих активів підприємства.

Розрахунок вартості чистих активів акціонерних товариств здійснюється з метою порівняння вартості чистих активів з розміром статутного капіталу з метою виконання положень ст. 155 “Статутний капітал акціонерного товариства” Цивільного кодексу України, зокрема пункту 3: “Якщо після закінчення другого і кожного наступного фінансового року чиста вартість чистих активів акціонерного товариства буде нижчою, ніж статутний капітал, то таке товариство зобов’язане заявити про зменшення свого статутного капіталу і зареєструвати відповідні зміни до статуту в

визначеному порядку. Якщо вартість чистих активів товариства стає нижчою встановленого законом мінімального розміру статутного капіталу, то таке товариство буде ліквідоване”.

Політика, розроблена компанією для отримання банківського кредиту, повинна відповідати за своїми основними параметрами відповідним параметрами кредитної політики банку. В рамках параметрів кредитної політики банків одним з основних місць є оцінка кредитоспроможності позичальників, що визначає диференціацію умов надання кредитів клієнтам. Щоб підприємство могло визначити основу для переговорів з банками щодо умов надання кредитів, воно повинно спочатку оцінити рівень своєї кредитоспроможності.

У сучасній банківській практиці оцінка кредитоспроможності позичальників при диференціації умов їх надання ґрунтується на двох основних критеріях:

- рівень фінансового стану підприємства;
- характер погашення раніше отриманих кредитів підприємства – як відсотків, так і основного боргу.

Отже, в сучасних умовах ринкових відносин абсолютно нормальним явищем є залучення кредитних коштів у банках. А також не менш важливим у залученні позикових коштів є їх облік, який ми розглянемо детальніше у наступному розділі.

Висновки до розділу 1

Отже, в результаті дослідження можна сформулювати такі висновки:

1. Основними видами кредиту є: банківський, комерційний, лізинговий, міжнародний.

В даний час найпоширенішим видом кредиту є банківський. У випадку такого кредитування підприємство виступає лише як позичальник. Банківські кредити класифікуються за такими характеристиками як: цільовий напрямок,

термін кредитування, вид процентної ставки, валюта кредиту, види послуг.

Кредити, надані підприємствам комерційними банками залежно від умов надання кредитів, поділяються на: короткострокові, середньострокові, довгострокові.

2. Основною функцією обліку банківських кредитів є документування всіх видів діяльності, пов'язаних з доставкою, оплатою та погашенням зобов'язань або інших послуг банку.

Головним завданням обліку кредитів банку є забезпечення вчасного і правильного складання та подання банку документації, що необхідна для отримання кредиту, контроль за цільовим використанням і дотриманням термінів користування кредитом.

Основними принципами відповідно до яких кредити надаються суб'єктам господарювання є: принцип повернення коштів, принцип платежу, принцип кредитної безпеки, принцип своєчасності, принцип цільової спрямованості кредиту.

3. При аналізі ефективності використання позик питання розглядаються за такою схемою:

- визначення оборотності банківських кредитів та порівняння швидкості їх обороту зі швидкістю оборотних активів;
- визначення ціни кредиту та прибутковості придбання додаткових коштів у комерційних банків;
- порівняння частки прибутку від реалізації продукції, отриманої за рахунок банківських кредитів, з відсотками, що сплачуються за кредитом.

Аналіз ефективності використання кредитів здійснюється за таким порядком:

- визначення оборотності банківських кредитів та порівняння швидкості їх обороту з оборотом оборотних активів;
- визначення ціни кредиту на прибутковість придбання додаткових грошей у комерційних банків;
- порівняння частки прибутку від реалізації продукції, отриманої за

рахунок банківських кредитів, з відсотками, сплаченими за кредитом;

— формування загальних висновків про бажаність використання короткострокових кредитів.

При організації кредитних відносин підприємства з банками, фінансовий аналітик повинен визначити, як підприємство у процесі планування й освоєння кредитів забезпечує взаємозв'язок використання кредиту та власних фінансових ресурсів, підвищення рентабельності використання всіх ресурсів.

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ОБЛІКУ КРЕДИТІВ БАНКУ Й АНАЛІЗУ ЕФЕКТИВНОСТІ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ

2.1. Облік короткострокових кредитів банку та їх методика

Основними нормативно-правовими актами, що регулюють порядок визнання та обліку операцій з вилучення та погашення позикових коштів, є:

- Цивільний кодекс України [68];
- Господарський кодекс України [17];
- Закон України “Про банки і банківську діяльність” [20];
- Закон України “Про заставу” [22];
- Закон України “Про іпотеку” [23];
- НП (С) БО 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності” [44];
- П (С) БО 11 “Зобов’язання” [52];
- П (С) БО 13 “Фінансові інструменти” та інші [52].

Цивільний кодекс України (ЦКУ) – основний нормативно-правовий акт цивільного законодавства України, прийнятий Верховною Радою України 16 січня 2003 року [68].

Цивільний кодекс України є кодифікованим нормативним актом (законом) яким регулюються особисті немайнові та майнові відносини (цивільні відносини), учасниками яких є фізичні та юридичні особи, Держава Україна, територіальні громади, іноземні держави та інші суб’єкти публічного права.

Господарський кодекс України – Закон України, який визначає основні засади господарювання в Україні та регулює господарські відносини, що виникають у процесі організації та здійснення господарської діяльності між суб’єктами господарювання, а також між цими суб’єктами та іншими учасниками відносин у сфері господарювання [17].

Суб’єкти господарювання можуть залучати такі види кредитів: банківські, комерційні, лізингові, іпотечні та інші. Банківські кредити за

умовами користування поділяються на короткострокові – до одного року, середньострокові – до трьох років і довгострокові – на три роки.

Короткострокові банківські кредити – це сума поточних зобов'язань компанії перед банками за кредитами, отриманими з початковим строком погашення протягом дванадцяти місяців з дати балансу [36, с.58].

Класифікація, порядок визнання, оцінювання та погашення зобов'язань відображено на рисунку 2.1.

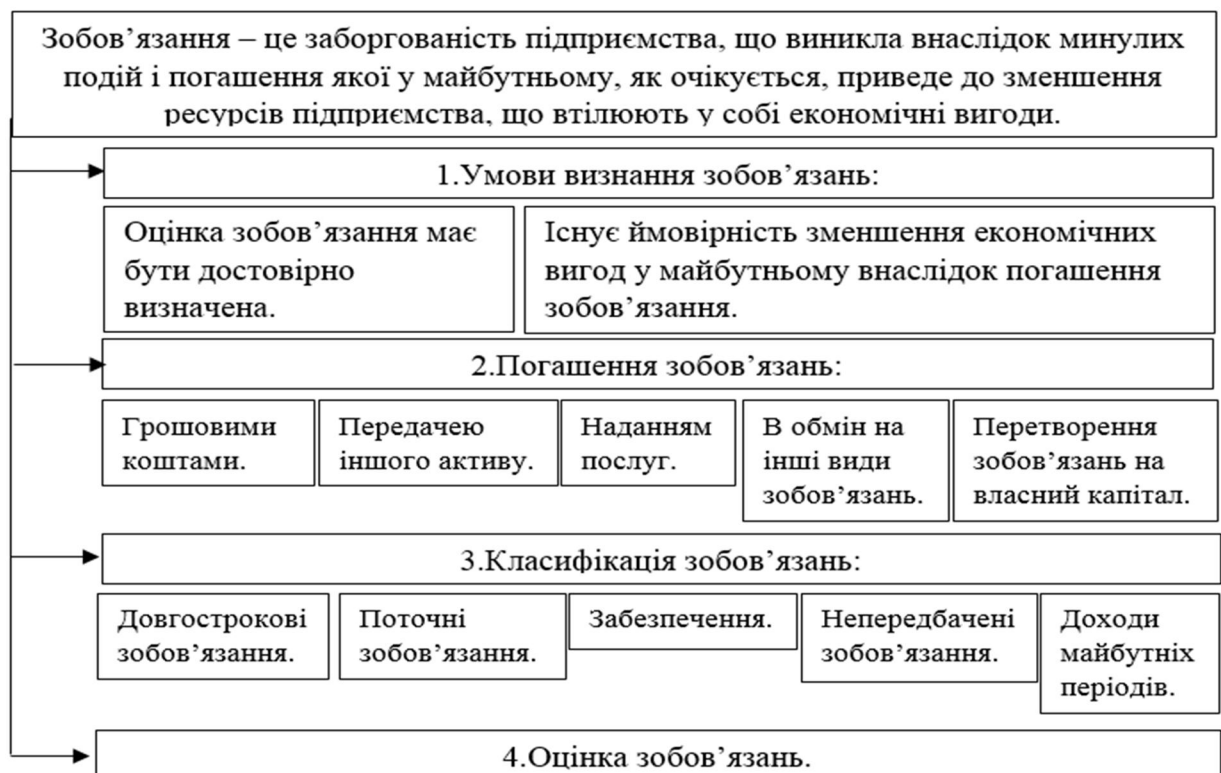

Рис. 2.1. Класифікація, порядок визнання, оцінювання та погашення зобов'язань

Кредити надаються у відповідності до принципів банківського кредитування.

Суб'єкт господарювання звертається до установи банку з короткостроковою позикою, для чого він надає такі документи:

- заяву на отримання кредиту;
- нотаріально завірені копії установчих документів, свідоцтво про державну реєстрацію, свідоцтво про вступ до Єдиного державного реєстру за умови, що потенційний позичальник не є клієнтом банку-кредитора;
- сертифікати від усіх банків, у яких відкриті рахунки позичальника,

щодо наявності або відсутності заборгованості з погашення кредитів;

- копії документів, що обґрунтовують необхідність отримання кредиту;
- детальний бізнес-план, техніко-економічне обґрунтування погашення кредиту;
- фінансову звітність за останні півроку (рік);
- документи, що підтверджують цільове використання кредитних коштів;
- договори та документи, що забезпечують позику;
- договір позики.

Кредитні відносини між позичальником ПАП “Січ” і банком-кредитором здійснюються за договором позики, який передбачає: ціль позики; суму кредиту; термін погашення кредиту та плата за кредит (відсотки та комісія); забезпеченість кредиту; порядок надання та погашення кредиту; спосіб виставлення рахунків і періодичність виплати відсотків; права, обов’язки та відповідальність сторін кредитного договору.

Пасивний балансовий рахунок 60 “Короткострокові кредити” на ПАП “Січ” призначений для реєстрації та узагальнення інформації про короткостроковий борг.

До рахунку 60 “Короткострокові кредити” належать [52]:

601 “Короткострокові банківські кредити в національній валюті”, які призначені для узагальнення інформації про суми заборгованості підприємства перед банками в обмін на короткострокові кредити в національній валюті, отримані на звітну дату, виключаючи відсотки;

602 “Короткострокові кредити в банках в іноземній валюті”, спрямовані на узагальнення інформації про суми заборгованості підприємств від банків за короткострокові кредити, отримані в іноземній валюті на звітну дату, без урахування процентів;

603 “Відстрочені короткострокові банківські кредити в національній валюті”, які спрямовані на узагальнення інформації про суму поточної заборгованості перед банком в національній валюті, дата якої перенесена на

додаткову угоду;

604 “Відстрочені короткострокові банківські кредити в іноземній валюті”, які спрямовані на узагальнення інформації про суму поточної заборгованості в іноземній валюті в банку, дата перенесення якої на додаткову угоду;

605 “Прострочені кредити в національній валюті”, які призначені для узагальнення інформації про борг компанії за рахунок прострочених короткострокових кредитів у національній валюті;

606 “Прострочені кредити в іноземній валюті”, які призначені для узагальнення інформації про корпоративний борг у зв’язку з простроченими короткостроковими кредитами в іноземній валюті.

Аналітичний облік короткострокових банківських кредитів здійснюється кредиторами (банками) в розрізі кожного кредиту окремо та за строками їх погашення.

Існує тісний зв’язок між довгостроковими та короткостроковими кредитами.

Розрахунки з короткострокових банківських кредитів відображені в Журналі №2, в якому узагальнено операції з отримання як довгострокових, так і короткострокових кредитів, а також інших операцій, що відображаються на рахунках 50 “Довгострокові кредити” та 60 “Короткострокові кредити”.

У Журналі № 2 наведено обороти за кредитними рахунками 50 і 60 в контексті кореспондентських рахунків. Записи здійснюються на підставі банківських виписок та супровідних документів, що засвідчують виникнення, стан та погашення заборгованості.

У розділі III Журналу представляються аналітичні дані для рахунків 50 і 60 для кредиторів, види та строки погашення кредитів, нараховані відсотки за користування кредитами в поточному місяці та за період з початку року.

Відповідно до П (С) БО 11 “Зобов’язання”, короткострокові банківські кредити є одним з видів короткострокових зобов’язань. Короткострокові зобов’язання – це зобов’язання, які будуть погашені протягом операційного

циклу підприємства або повинні бути погашені протягом дванадцяти місяців з дати балансу. [52]. Короткострокові зобов'язання відображаються в балансі під час погашення й обліковуються на рахунку 60 “Короткострокові кредити”.

На рахунку 60 “Короткострокові кредити” ведеться облік рахунків у вітчизняній та іноземній валюті для банківських кредитів, термін погашення яких не перевищує дванадцяти місяців з дати балансу, а також для кредитів, термін дії яких закінчився.

За кредитом рахунку відображається сума отриманих кредитів (позик), а за дебетом – сума їх погашення та перерахування на довгострокові зобов'язання у разі відстрочки погашення кредитів (позик).

Аналітичний облік здійснюється кредиторами (банками) у розрізі кожного кредиту (позики) окремо та за строками їх погашення.

Під сумою погашення згідно з П(С)БО 11 слід розуміти недисконтовані суми грошових коштів або їх еквівалентів, які, як очікується, будуть виплачені для погашення зобов'язання в ході звичайної діяльності [52].

Крім того, з метою узагальнення інформації про стан платежів за поточними зобов'язаннями, перерахованими з довгострокових, з терміном погашення дванадцять місяців з дати балансу передбачений рахунок 61 “Поточний борг за довгостроковими зобов'язаннями”.

Головною особливістю кредиту є виплата відсотків за його використання.

Відсотки – це доходи, які виплачуються позичальником кредитору у вигляді зборів за користування коштами або нерухомим майном, запозиченим на певний період.

Відсотки від кредиту включаються до бронювання витрат. У випадку податкових платежів, податковий збір охоплює всі витрати, пов'язані з виплатою або нарахуванням відсотків за боргом (включаючи будь-які кредити, депозити) у звітному періоді, якщо такі платежі або нарахування здійснюються у зв'язку з діяльністю платника податків.

Витрати на погашення відсотків за кредитом згідно з П(С)БО 8 “Нематеріальні активи” не включаються до первісної вартості нематеріальних активів, придбаних (створених) повністю або частково за рахунок банківського кредиту [52].

Відповідно до П(С)БО 16 “Витрати”, витрати на відсотки (для використання отриманих кредитів, випущених на облігації, фінансовий лізинг тощо) та інші витрати підприємства, пов’язані з залученням позикового капіталу, відносяться до фінансових витрат [52].

Для обліку нарахованих відсотків за користування грошовими коштами, отриманими від кредиту, позичальник використовує субрахунок 684 “Розрахунки за нарахованими відсотками” і нараховує відсотки за умовами кредитного договору, незалежно від виплати відсотків.

Платежі за поточними зобов’язаннями, перерахованими з довгострокового строку погашення протягом 12 місяців з дати балансу, відображаються на ПАП “Січ” на рахунку 61 “Поточна заборгованість за довгостроковими зобов’язаннями” на субрахунках:

611 “Поточна заборгованість за довгостроковими зобов’язаннями в національній валюті”;

612 “Поточна заборгованість за довгостроковими зобов’язаннями в іноземній валюті”.

За кредитом рахунку 61 “Поточна заборгованість за довгостроковими зобов’язаннями” відображається частина довгострокових зобов’язань, які підлягають сплаті протягом 12 місяців з дати балансу, за дебетом – погашення поточного боргу, його списання та ін.

Запис у кредит рахунку 61 робиться в кореспонденції з рахунками за обліком довгострокових зобов’язань (такими як рахунки 50, 51,52, 53, 55).

В дебет рахунку записують 61, а в кредит рахунки 30 “Готівка”, 31 “Рахунки в банках” – при погашенні зобов’язань грошима; рахунки 37, 60, 62, 71 – при погашенні з інших джерел.

Аналітичний облік на ПАП “Січ” ведеться за кредиторами і видами

заборгованостей.

В умовах автоматизованих форм бухгалтерського обліку – це ведення відповідних журналів, оборотів, карток на рахунках:

95 “Фінансові витрати”;

92 “Адміністративні витрати”;

685 “Розрахунки з іншими кредиторами”;

50 “Довгострокові кредити банків”;

60 “Короткострокові кредити банків”.

Примітки до фінансової звітності – це форма №5 бухгалтерського обліку.

Примітки до фінансової звітності являють собою сукупність показників і пояснень, які забезпечують деталізацію і обґрунтованість статей фінансових звітів, а також інша інформація, розкриття якої передбачено відповідними положеннями (стандартами).

Існує перелік інформації, яка повинна бути представлена у Примітках до фінансової звітності.

Ця інформація містить всі важливі характеристики відношення до походження, існування та погашення зобов'язань і витрат, які можуть бути пов'язані з ними.

Крім того, у Примітках повинна надаватися така інформація (Додаток Б):

- суми та терміни погашення, які були перекласифіковані, обґрунтовуючи причини такого виключення;
- перелік і значні суми зобов'язань, що включені до складу статей балансу “Інші довгострокові зобов'язання” та “Інші поточні зобов'язання”;
- для кожного непередбаченого зобов'язання, включається наступна інформація: кількість часу і терміни погашення; сума погашення зобов'язання іншою стороною.

Оскільки, дана інформація форми №5 Приміток до фінансової звітності використовується для оцінки та прогнозу:

- облікової політики підприємства;

- ризиків або непевності, які впливають на підприємство, його ресурси та зобов'язання;
- діяльності підрозділів підприємства тощо.

Отже, основними нормативно-правовими актами, що регулюють порядок визнання та обліку операцій з вилучення та погашення позикових коштів, є: Цивільний кодекс України; Господарський кодекс України; Закон України “Про банки і банківську діяльність”; Закон України “Про заставу”; Закон України “Про іпотеку”; НП(С)БО 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності”; П(С)БО 11 “Зобов'язання”; П(С)БО 13 “Фінансові інструменти” та інші. Розрахунки з короткострокових банківських кредитів відображені в Журналі №2, в якому узагальнено операції з отримання як довгострокових, так і короткострокових кредитів, а також інших операцій, що відображаються на рахунках 50 “Довгострокові кредити” та 60 “Короткострокові кредити”.

2.2. Методика обліку довгострокових кредитів банку

До довгострокових зобов'язань підприємства належать:

- довгострокові кредити банків;
- довгострокові векселі видані;
- довгострокові зобов'язання по облігаціях;
- довгострокові зобов'язання з оренди;
- відстрочені податкові зобов'язання і активи;
- інші довгострокові зобов'язання.

Довгострокові кредити видаються на строк більше 12 місяців з балансу, але в обмеженому масштабі, що зумовлено ентропією ринку (невизначеність правових, податкових та інших відносин в Україні на даному етапі її розвитку).

З усіх кредитних коштів довгострокова участь не перевищує 40% у

2018 році у промисловості в цілому.

Довгострокові кредити зазвичай пов'язані з інвестиціями в технічне обладнання (нові технології та технології), реконструкцію, модернізацію; розвиток існуючих підприємств і галузей.

Банківський кредит є основною формою кредиту, згідно з якою банк надає клієнту тимчасове користування власною частиною або зібраним капіталом на умовах знижки відсоткової ставки.

Адже, довгострокові кредити за рахунок погашення поділяються на кредити, що погашаються одноразово, та кредити, що погашаються за платежами (частково, поступово). Розмір і терміни погашення грошей вказані в кредитному договорі.

Банківські відсотки виплачуються при отриманні кредиту, поверненні або рівних частках протягом періоду кредитування. Банківські відсотки залежать від виконання позичальником своїх зобов'язань, форми кредиту, загальної економічної ситуації, використання кредиту, зміни вартості кредитів на кредитному ринку, зміни рівня товарних цін, невизначеності фінансової діяльності підприємства, тощо.

Оскільки, довгострокові кредити характеризуються підвищеним ризиком, тому банки у своїй діяльності керуються джерелами інформації про існуючі інвестиції, пропозиції та проекти не тільки конкретних підприємств, а й інших організацій:

- державних адміністрацій регіонів;
- фонду державного майна та комунального майна;
- науково-дослідних, проектних та навчальних закладів;
- міністерств і відомств;
- окремих підприємств та організацій.

Слід зауважити те, що можливість отримання довгострокового кредиту залежить від таких факторів, які позичальники повинні враховувати при роботі з працівниками банку:

- вартість проекту;

- дата завершення проекту;
- термін окупності;
- термін кредитування;
- довіру до клієнта (власність, частка власних коштів для інвестицій, забезпечення позики, або акції компанії, що знаходяться у банку, фінансово-економічний стан компанії та її стабільність);
- підтримка проектів (принаймні моральна) державними та регіональними органами влади;
- наявність проектно-кошторисної документації та її фахових знань;
- інші чинники.

Суб'єкти кредитування – позичальники (одержувачі кредиту), фізичні та юридичні особи, дієздатні та наділені гарантіями на здійснення кредитних операцій.

Суб'єктами кредитування бувають:

- державні підприємства та організації;
- кооперативи;
- громадяни, що займаються індивідуальною трудовою діяльністю;
- орендатори;
- банки;
- спільні підприємства;
- міжнародні організації та об'єднання;
- органи влади;
- інші господарства.

Об'єктами довгострокового кредитування є:

- капітальні витрати підприємств: на нове будівництво, придбання основних засобів, землі, освоєння земельних угідь, фінансовий лізинг;
- витрати на реконструкцію, модернізацію та розширення вже діючих основних засобів;
- витрати на купівлю техніки, транспортних засобів і будівель;

— витрати на створення нових підприємств.

Предметом довгострокового кредиту є капітальні інвестиції, пов'язані з реконструкцією підприємства, його технічною модифікацією, впровадженням нових технологій, удосконаленням технології виробництва.

Підприємства отримують такі кредити, якщо їм не вистачає коштів на ці цілі, а саме: прибуток і амортизація.

Термін використання довгострокового кредиту є результатом довгострокового використання основних засобів та переведення їх вартості на готову продукцію частинами.

Надані банком довгострокові кредити на ПАП "Січ" обліковуються на рахунку 50 "Довгострокові позики", до якого відкриваються такі субрахунки [27]:

501 "Довгострокові кредити банків у національній валюті";

502 "Довгострокові кредити банків у іноземній валюті";

503 "Відстрочені довгострокові кредити банків у національній валюті";

504 "Відстрочені довгострокові кредити банків в іноземній валюті";

505 "Інші довгострокові позики в національній валюті";

506 "Інші довгострокові позики в іноземній валюті".

Кредит рахунку 50 "Довгострокові позики" відображає суму отриманих кредитів з терміном погашення більше одного року, а також відстрочені (у перерахунку з короткострокових) банківські кредити в національній та іноземній валютах.

Дебет рахунку показує погашення зобов'язань по виплаті грошей, перерахування основних і оборотних активів, надання послуг і робіт, заміну деяких видів зобов'язань іншими особами, конвертація зобов'язань в капітальні та інші операції.

На рахунках 501 та 502 ведеться облік заборгованості для вітчизняних та іноземних банків;

на рахунках 503 та 504 – за простроченими кредитами, які надані вітчизняними та іноземними банками;

на рахунках 505 і 506 – залучені кредити від банківських організацій.

Рахунок 50 “Довгострокові позики” кореспондує [27]:

За дебетом з кредитом рахунків:

15; 30; 31; 33; 34; 36; 37; 40; 42; 46; 48; 50; 52; 55; 60; 61; 68; 71; 73; 74.

За кредитом з дебетом рахунків:

14; 15; 30; 31; 33; 35; 37; 42; 45; 48; 50; 51; 52; 53; 60; 61; 62; 63; 64; 65;
68; 84; 85; 91; 92; 93; 94; 95.

Відображення господарських операцій при отриманні довгострокових банківських кредитів представлено в Додатку А.

Операції, що показують потік позикових коштів, відображаються на підставі виписок банків та доданих оригінальних документів.

Виписки обробляються із зазначенням відповідності бухгалтерських рахунків.

Дані оброблених виписок записуються в Журналі 1.

Аналітичний облік – це система бухгалтерських записів, що дає детальні відомості про рух господарських засобів; призначається для оперативного керівництва господарством і складання звітності; будується по кожному синтетичному рахунку окремо.

Аналітичний облік ведеться в оборотній відомості, де повинні знайти відображення банки, що надають позики, види кредитів, сума, строки погашення, проценти сплачені та інші дані, необхідні для розкриття інформації у фінансовій звітності.

Аналітичний облік ведеться кредиторами (банками) в розрізі кожного кредиту окремо та за строками погашення кредит.

При відображенні в бухгалтерському обліку операцій, пов'язаних з довгостроковими кредитами, необхідно враховувати наступні правила:

— сума відсотків за користування кредитом списуються на субрахунок 792 “Результат фінансових операцій” з субрахунку 951 “Відсотки за кредитом”;

— частина довгострокового зобов'язання, що підлягає сплаті до 12

місяців, зараховується на рахунок 61 “Поточна заборгованість за довгостроковими зобов’язаннями”.

Інформація про довгострокові банківські кредити та фінансову звітність подається наступним чином:

У формі № 1 “Баланс” (Звіт про фінансовий стан) на дату балансу:

- у рядку 440 “Довгострокові кредити банків” – сальдо субрахунку 501 “Довгострокові кредити банків в національній валюті”;

- у рядку 510 “Поточна заборгованість за довгостроковими зобов’язаннями” – залишок субрахунку 611 “Поточна заборгованість за довгостроковими зобов’язаннями в національній валюті”;

у рядку 610 “Інші поточні зобов’язання” відображається сальдо субрахунку 684 “Розрахунки за нарахованими відсотками”;

У формі 2 “Звіт про фінансові результати” (Звіт про сукупний дохід) за звітний період у рядку 140 “Фінансові витрати” відображається оборот субрахунку 951 “Відсотки за кредит” за відповідний звітний період.

У формі 3 Звіту про рух грошових коштів сума довгострокових кредитів відображається в рядок 320 та 340.

Отже, надані банком довгострокові кредити обліковуються на рахунку 50 “Довгострокові позики”.

Кредит даного рахунку відображає суму отриманих кредитів з терміном погашення більше одного року, а також відстрочені банківські кредити в національній та іноземній валютах. Дебет рахунку показує погашення зобов’язань по виплаті грошей, перерахування основних і оборотних активів, надання послуг і робіт, заміну деяких видів зобов’язань іншими особами, конвертація зобов’язань в капітальні та інші операції.

2.3. Аналіз стану, динаміки і структури отриманих, погашених та пролонгованих кредитів банку

Сьогодні подальший економічний розвиток є одним з важливих шляхів виходу України з кризової ситуації, а саме – поліпшення та подальший розвиток банківського кредитування.

Науковці Зоря О. П., Хоменко О. В. розглядають питання аналізу та обліку кредитної якості кредитів комерційного банку. На їхню думку, результати оцінки й аналізу кредитної якості кредитів можуть дати комерційному банку підстави для перегляду кредитної політики і коригування кредитного портфеля. За твердженням О. В. Петраковської; “Ефективність проведення кредитних операцій банками багато в чому залежить від ідентифікації їх приналежності до того чи іншого виду, оскільки саме від цього залежить точність обліку та інформації про кредитні операції, що необхідно для прийняття ефективних управлінських рішень” [49, с. 189].

Підвищення ефективності банківського сектору є однією з головних проблем нинішньої країни. І це ще одна причина чому дана дипломна робота являється актуальною.

На основі даних звітів, опублікованих офіційними представниками Національного банку України та Асоціації українських банків, була створена таблиця, що показує динаміку корпоративних кредитів на 2013-2018 роки (табл. 2.1) [63, с. 167].

Таблиця 2.1

Динаміка кредитів наданих юридичним особам банками України
у 2013 –2018 рр.

Станом на 1 січня	Загальні обсяги кредитного портфеля банків України, млн. грн.	Обсяги кредитування юридичних осіб, млн. грн.	Частка кредитів, наданих юридичним особам, %	Темпи зростання обсягів кредитування юр. осіб, %
1	2	3	4	5
2013 р.	462149,10	236063,19	51,08	-

Продовження таблиці 2.1

1	2	3	4	5
2014р.	759686,00	409467,74	53,90	173,46
2015 р.	635422,01	347806,77	54,74	84,94
2016 р.	613285,07	476181,35	77,64	136,91
2017 р.	604191,62	482662,70	79,89	101,36
2018 р.	594521,91	489697,35	82,37	101,46

Як видно з даних наведених в таблиці найбільший обсяг кредитування був у 2013-2014 рр., він зріс на 173404,55 млн. грн., а темп зростання цих кредитів 173,46 %.

В період 2014-2015 рр. обсяг кредитування юридичних осіб знизився на 61 660,97 млн. грн. або на 15,06 %. Темп зростання кредитів різко впав на 88,52 %.

Таке різке зниження можна пояснити глобальною фінансовою кризою тих років, неймовірними валютними змінами і збільшенням вартості кредитів, що призвело до банкрутства багатьох підприємств, вони не могли просто погасити кредити банкам.

Все через недостатній поглиблений аналіз фінансового стану позичальника, відсутність дисконтування застави, враховуючи ризик його знецінення в докризовий період й призвело до високого рівня проблемних боргів під час кризи.

У 2015-2017 роках українські банки скорочують кредитний портфель, тоді як обсяг кредитів для юридичних осіб зростає. На відміну, у 2016 році темпи зростання кредитів були найбільшими після фінансової кризи – 136,91%. Найбільшу частку кредитів, наданих підприємствам за аналізований період, було зафіксовано у 2018 році, що становило 82,37% обсягу кредитів. І обсяг кредитів зростає з року в рік, що свідчить про позитивну динаміку кредитування в банківській системі України [63, с. 168].

Тому можна стверджувати, що, з одного боку, виникнення проблемної заборгованості виникає внаслідок негативних наслідків фінансової кризи, з іншого – від серйозних помилок у кредитній політиці самих банків, а третій –

від неплатоспроможності позичальників.

Ще раз на прикладі графіку розглянемо дану динаміку з іншого джерела:

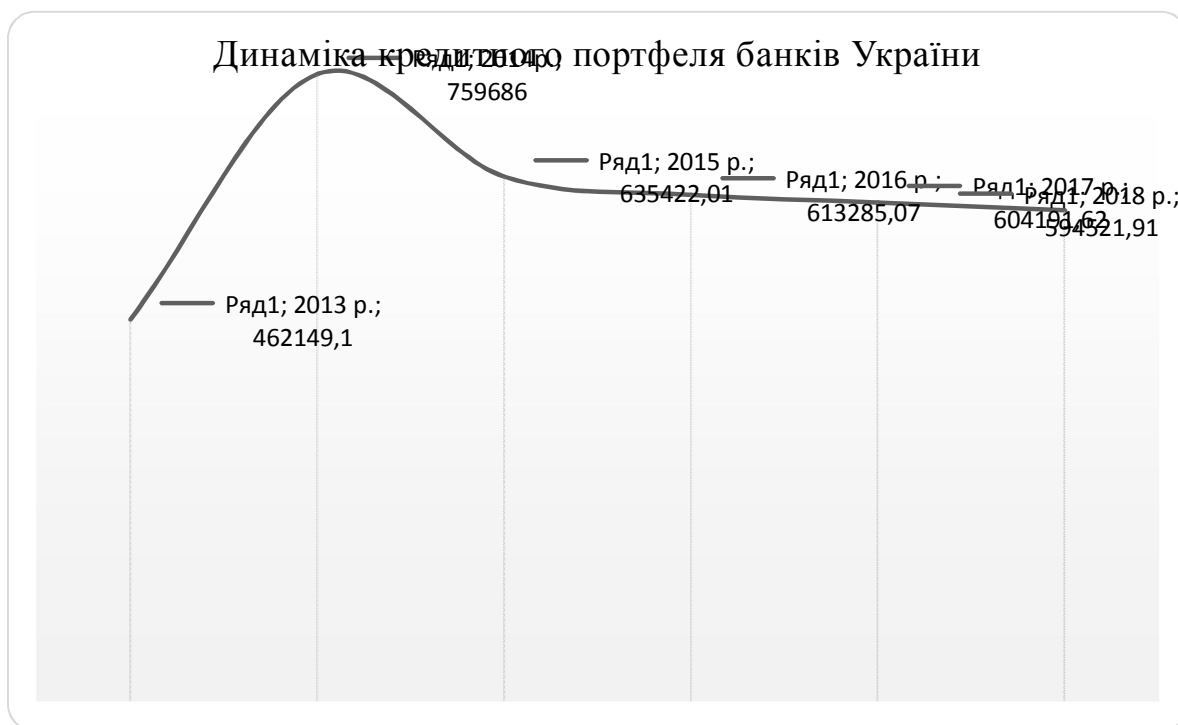

Рис. 2.2. Динаміка кредитного портфеля банків України за 2013-2018 рр.

З графіку ми бачимо як у 2014 році кредитний портфель, зокрема кредити надані юридичним особам, різко підскочив вгору, після чого почався спад, який триває досі (рис. 2.2.).

Основним напрямом вдосконалення фінансової системи України є посилення функціонування законодавчих та нормативних документів з метою уникнення найменших обмежень на інвестиційну діяльність суб'єктів господарювання (див. табл.. 2.2).

Таблиця 2.2

Динаміка окремих показників кредитного портфеля банків України у 2013-2017рр.

Дата	Кредити та заборгованість клієнтів, тис. грн	Абсолютне відхилення, тис. грн	Темп зростання	Темп приросту
01.01.2013	694 381 045	-	-	-
01.01.2014	799 227 946	104846901	115,10%	15,10%
01.01.2015	873 610 836	74382890	109,31%	9,31%

01.01.2016	713 974 266	-159636570	81,73%	-18,27%
01.01.2017	554 637 262	-159337004	77,68%	-22,32%

Розглянемо динаміку деяких показників кредитного портфеля банків України у 2013-2017рр.[41, с. 57]

Як бачимо з таблиці 2.2 у 2014 р. порівняно з 2013 р. відбулося збільшення кредитного портфеля банків України до рівня 115,10 % або на 15,10 %.

У 2015 р. порівняно з 2014 р. також відбулося збільшення – до рівня 109,31 % або на 9,31 %.

Відповідно, в 2016 р. порівняно з 2015 р. значення кредитного портфеля банків України становило 81,73%, тобто відбулося зменшення на 18,27% або на 159 636 570 тис. грн.

У 2017 р. порівняно з 2016 р. значення кредитного портфеля банків України становило 77,68 %, також відбулося зменшення на 22,32% або на 159337004 тис. грн.

У цілому, за період 2013-2017 рр. відбулося зменшення кредитного портфеля банків України на 20,13%. Це наслідки кризових процесів у вітчизняній економіці країни та світу та зменшенням кількості банків на 45,71% (80од.).

Подивимося як дана динаміка виглядатиме у вигляді графіку (рис. 2.3).

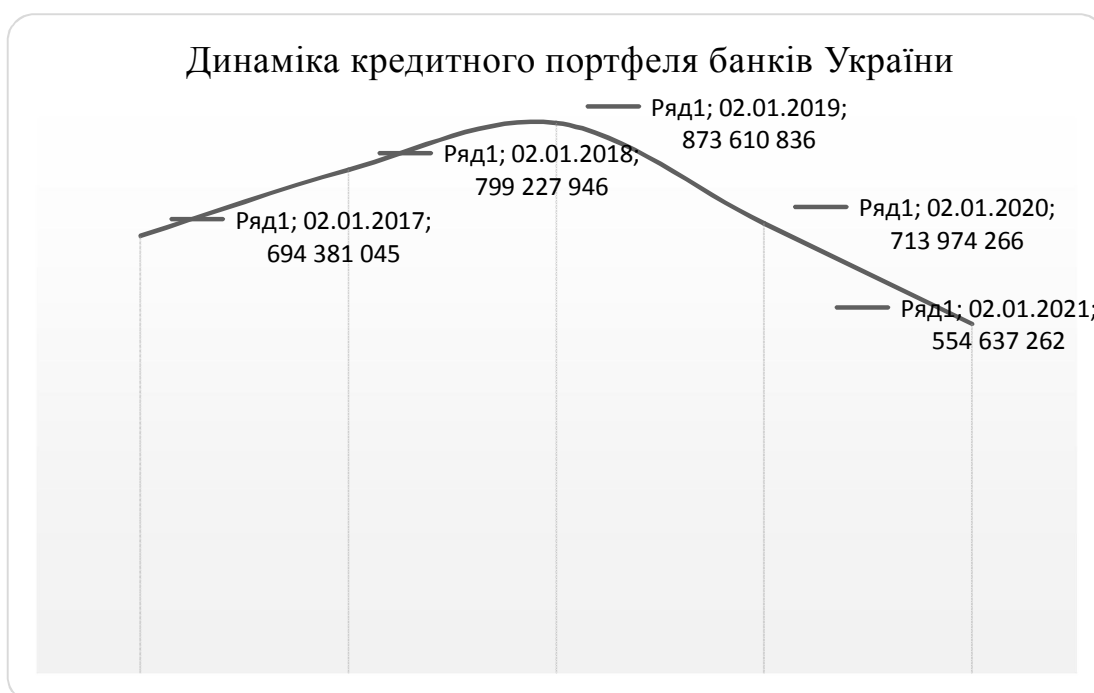

Рис. 2.3. Динаміка кредитного портфеля банків України за 2013-2017 рр.

Як видно з даного рисунку в 2014-2015 роках обсяг наданих кредитів збільшувався, після чого пішов на спад.

Банківські кредити в Україні впливають на національну економіку. Однак слід зазначити, що розвиток кредитних відносин обумовлено багатьма проблемами, основними з яких є:

- складна процедура отримання кредиту;
- фактор страху “життя в борг”;
- недостатня державна підтримка ринку позик;
- наявні недоліки в сучасних системах кредитного рейтингу позичальників;
- відсутність знань про порядок отримання кредиту;
- високі процентні ставки;
- відсутність чіткого правового регулювання кредитних відносин;
- низький рівень довгострокових та інвестиційних кредитів.

Здійснимо аналіз стану та динаміки кредитів та фінансової діяльності в цілому на прикладі підприємства ПАП “Січ”.

Підприємство Чортківського району Тернопільської області ПАП “Січ” проводить операції та облік результатів своєї діяльності, а також здійснює статистичну звітність та передає її в установленому порядку та кількості державним органам статистики.

Важливим критерієм оцінки фінансового становища акціонерів, банків, постачальників та інших партнерів є ліквідність підприємства. Ліквідність – одна з найважливіших умов для стабільного фінансового стану компанії.

Ліквідність компанії – це її здатність перетворювати активи в гроші для покриття всіх необхідних платежів, оскільки вони стають оплачуваними. Виділити загальні та термінові показники ліквідності. Загальна ліквідність визначається на початок і кінець року як відношення оборотних активів до короткострокових зобов’язань, тобто коефіцієнт ідентичний коефіцієнту достатності капіталу [25, с. 33].

Ліквідність балансу – це рівень покриття зобов'язань економіки активами, період перетворення яких відповідає строку погашення зобов'язань. Вона полягає у порівнянні засобів за активом, згрупованих за рівнем їх ліквідності та розташованих в порядку зменшення ліквідності, з зобов'язаннями за пасивом, згрупованими за умовами їх погашення та розташованих у порядку зростання термінів. Аналіз ліквідності балансу господарства у 2018 році узагальнює таблиця 2.3.

Таблиця 2.3

Аналіз ліквідності балансу на прикладі підприємства Чортківського району Тернопільської області ПАП “Січ” 2018 р. (тис. грн.):

Актив	на поч. року	на кін. року	Пасив	на поч. року	на кін. року	Платіжний надлишок або недостача	
						на поч. року	на кін. року
1. Найбільш ліквідні активи	69	17	1. Негайні пасиви	417	5399	-348	-5382
2. Активи, що швидко реалізуються	92	266	2. Короткострокові пасиви	-	-	92	266
3. Активи, що реалізуються повільно	807	2741	3. Довгострокові пасиви	1728	-	-921	2741
4. Активи, що важко реалізуються	2334	2286	4. Постійні пасиви	1157	(89)	1177	2375
Баланс	3302	5310	Баланс	3302	5310		

Аналіз ліквідності балансу полягає у порівнянні позицій активів, згрупованих на основі ліквідності, і упорядкованих з метою зменшення ліквідності з товарних позицій, згрупованих на основі строків погашення і призначених для збільшення строків погашення зобов'язань. Якщо такого порівняння активів достатньо, баланс є рівним. В іншому випадку баланс є неліквідним і компанія вважається неплатоспроможною. При визначенні ліквідності балансу нормативними значеннями є:

$$A1 > P1; \quad A2 > P2; \quad A3 > P3; \quad A4 > P4.$$

Фінансова стабільність – це стабільність фінансового стану компанії, що забезпечується достатньою часткою власного капіталу в джерелах фінансування. Відповідна частка власного капіталу означає, що зовнішні джерела фінансування використовуються компанією лише в тій мірі, в якій вони здатні забезпечити своєчасне повернення. У цьому випадку короткострокові зобов'язання не повинні перевищувати розмір ліквідних активів [14, с. 185].

Фінансова система вважається стабільною, якщо:

- ефективно перерозподіляє ресурси від вкладників до інвесторів;
- фінансовий ризик ретельно оцінюється та належним чином управляється;
- фінансова система здатна поглинати шоки без істотних негативних наслідків.

Ліквідність – це також здатність активів перетворюватися на фонди. Звичайно, компанія може продавати практично будь-який ресурс (деякі з них будуть змушені продавати за низьку вартість) [25, с. 31].

Однак слід враховувати таку ситуацію, коли компанія безболісно вилучає свої активи з обігу, не порушуючи нормального технологічного процесу. Тільки для ліквідних активів, які змінюються у фонди під час їх звичайного руху. Вони включають еквіваленти коштів, фінансові інвестиції, запаси готової продукції для продажу та дебіторську заборгованість. Найбільш узагальненим абсолютним показником фінансової стабільності є різниця між сумою джерел фінансування та обсягом запасів і витрат.

Фінансова стійкість підприємства характеризується достатньою фінансовою безпекою безперервності основних видів діяльності, фінансовою незалежністю від зовнішніх джерел фінансування, маневреністю за рахунок власних коштів, достатнім забезпеченням значних обігових коштів власними джерелами покриття, станом виробничого потенціалу (табл. 2.4).

Наприкінці періоду економіка характеризувалася відсутністю маржі, про що свідчить досить негативний рівень фінансової незалежності. Це

означає, що частка власників у загальній сукупній суми в діяльності фондів досягла високого рівня 0%.

Таблиця 2.4

Аналіз абсолютних показників фінансової стійкості
за 2016-2018 рр., тис. грн.:

Показники	2016 р.	2017 р.	2018 р.	Абсолютне відхилення, (+,-)	Відносне відхилення, %
1.Власний капітал	1131	1157	(89)	-1220	-
2.Довгострокові зобов'язання	2122	1728	-	2122	0,0
3.Необоротні активи	2517	2334	2286	-231	90,8
4.Наявність власних оборотних коштів	-1386	-1177	-2375	-989	-
5. Поточні зобов'язання	527	417	5399	4872	1024,5
6.Загальна величина джерел формування запасів	736	551	-2375	-3111	-
7.Загальна величина запасів	1002	807	3548	2546	354,1
8.Надлишок (+) нестача (-) власних оборотних коштів для формування запасів	-2388	-1984	-5923	-3535	-
9.Надлишок (+) нестача (-) власних і позикових коштів для формування запасів	-266	-256	-5923	-5657	-

Це означає, що майже 100% діяльності фінансується з залучених коштів. Частота фінансового зворотного зв'язку показує, яка частина оборотного капіталу знаходиться в обігу, тобто у формі, яка дозволяє їм вільно маневрувати і яка капіталізується. У нашому випадку це негативно, оскільки компанія має значну кількість непокритого збитку. Скорочення рівня боргу свідчить про збільшення незалежності компанії від зовнішніх інвесторів та кредиторів, тобто збільшення фінансової стабільності.

Фінансове становище підприємства багато в чому залежить від ресурсів, які має компанія, звідки вони йдуть і куди вони інвестуються.

Капітал компанії дуже важливий для самостійності та незалежності компанії.

Вартість короткострокових зобов'язань на кінець 2018 року збільшилася, головним чином, за рахунок значного збільшення зобов'язань за товари, роботи та послуги (на 4733 тис. грн.). Цей факт вказує на залежність від позикових джерел, тобто погіршення фінансової стабільності компанії на кінець звітного періоду.

Аналіз зобов'язань починається з вивчення змін у зобов'язаннях відображено в таблиці 2.5

Таблиця 2.5

Склад і структура кредиторської заборгованості підприємства 2017-2018 рр., тис. грн.:

Види кредиторської заборгованості	2017 р.		2018 р.		2018 р. у % до 2017 р.
	Сума, тис. грн.	% до підсумку	Сума, тис. грн.	% до підсумку	
1. Заборгованість за товари, роботи, послуги	315	75,5	5254	97,3	1667,9
2. Заборгованість бюджету	72	17,3	109	2,0	151,4
3. Заборгованість з оплати праці і т.д.	24	5,8	23	0,4	95,8
4. Поточні зобов'язання	6	1,4	13	0,2	216,7
5. Разом	417	100,0	5399	100,0	1294,7
6. Оборотні кошти	968		3024		312,4
7. Частка кредиторської заборгованості в оборотних коштах, %		43,1		178,5	-

Аналіз стану зобов'язань на 2017-2018 роки свідчить про стрімке зростання загального обсягу позикового капіталу на 4982 тис. у гривнях, або 1294,7 % у відсотках. У структурі зобов'язань до кінця 2016 року найбільшу частку займають борги за товари, роботи, послуги – 5254 тис. грн. (97,3%).

Загальним показником діяльності компанії є формування прибутку, що характеризує ефективність його діяльності. Тому аналіз фінансового стану

підприємства є складним завданням.

Слід зазначити, що в нормативно-правових актах України з фінансових питань виділяються два види прибутку: чистий та оподатковуваний прибуток. Тому що основним джерелом аналізу фінансового стану підприємства є форма звітності, перша з яких є як кількість, так і вартість.

Основним джерелом чистого прибутку є фінансові результати операційної діяльності, які розглядаються як основна діяльність підприємства, а також інші види діяльності, які не є інвестиційною або фінансовою діяльністю.

Фінансовий результат операційної діяльності визначається як сума чистого прибутку (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за вирахуванням витрат на реалізовану продукцію (товари, роботи, послуги), маркетингові витрати, адміністративні витрати та інші операційні витрати. Основні дані про фінансові результати дослідницької компанії будуть відображені в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6

Фінансові результати діяльності підприємства за 2017-2018 рр., тис. грн.

№ з/п	Найменування статей	Роки		Відхилення за 2017-2018 рр.
		2017	2018	
1.	Чистий дохід від реалізації продукції	2548	3696	1148
2.	Собівартість реалізованої продукції	2334	5439	3105
3.	Валовий прибуток (збиток)	214	(1743)	-1957
4.	Інші операційні доходи	726	1778	1052
5.	Адміністративні витрати	476	712	-34
6.	Інші операційні витрати	438	569	131
7.	Фінансові результати від операційної діяльності	26	(1249)	-1275
8.	Фінансовий результат до оподаткування	26	(1249)	1275
9.	Чистий фінансовий результат	26	(1249)	-1275

Дані таблиці показують, що за аналізований період компанія істотно погіршила фінансові результати, отримавши в 2018 році збиток у розмірі

1249 тис. грн.

Аналіз витрат, проведених досліджуваною компанією на період 2017-2018 рр., свідчить про значне збільшення витрат на всі види діяльності: вартість реалізованої продукції збільшилася на 3105 тис. грн. Інших операційних витрат – 131 тис. грн. Натомість доходи від продажів у динаміці зросли лише на 1148 тис. грн. у 2018 році, що також вплинуло на збиткову діяльність у звітному році.

При позитивному рішенні про надання кредиту складається договір позики між позикодавцем і позичальником, у якому обумовлюються умови кредитування.

Окремим випадком виступає договір позики за умови кредитування підприємства іншим підприємством, це не є банківським кредитом, але є доволі частим явищем на дрібних підприємствах.

В розрізі даної теми слід поверхнево розглянути аналітику даного явища на основі Додатку В.

В даному додатку ми бачимо, що умову кредитування аналогічні до звичайних умов кредитування банками, тобто наведено: предмет договору, якими являються надані грошові кошти; порядок надання позики; порядок та строки повернення позики; платіжні реквізити сторін; право, що застосовується у договорі. А також обумовлюються інші умови кредитування згідно обох сторін.

Проведемо нижче аналіз кредитів наданих підприємствам за строками погашення у таблицях наведених у додатках.

Аналіз кредитів, наданих іншим фінансовим корпораціям, у розрізі строків погашення показує як відбувалися зміни у кредитування упродовж 14-ти років та поточного року. (Додаток Г).

Якщо брати до уваги від 2005 року до 2017 року, то у таблиці видно, що найбільше кредитів у сумі усього надано у 2014 році, що може бути зумовлено такими подіями як Революція гідності (кінець 2013 – початок 2014 років), Російська збройна агресія проти України (з 2014 року), анексія Криму

та інші події, що і спровокували обвал гривні і в тому числі економіки в цілому. Після чого цифри наданих кредитів значно зменшилися.

А от, якщо розглядати страхові корпорації та пенсійні фонди, то найбільше кредитів надано у 2011 та 2012 роках.

Як видно із таблиці упродовж років кредити, надані нефінансовим корпораціям, за цільовим спрямуванням і строками погашення загалом лише збільшуються, що є позитивним, на нашу думку, адже в державі завжди є оборотні кошти для користування, вкладень, покращення та зміцнення економіки. (Додаток Д).

Додаток Ж, “Кредити, надані нефінансовим корпораціям, за видами економічної діяльності, видами валют і строками погашення” показує розподілені за видами діяльності суми наданих кредитів.

Якщо проводити аналіз, то ми бачимо, що найбільша сума кредиту усього надана на такий вид економічної діяльності, як оптова та роздрібна торгівля, ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів, а найменша – освіта.

Що, на нашу думку, є не зовсім правильним, адже освіта займає чи не найважливіше місце у житті кожної людини, а кредитних коштів на неї виділяється зовсім мало. Тому це є однією з проблем економіки України, яку потрібно вирішити найближчим часом.

Якщо аналізувати у розрізі національної валюти то ситуація буде такою ж як у першому випадку, а от у іноземній валюті дещо змінюється, найбільша сума кредиту у іноземній валюті надана на такий вид діяльності як переробна промисловість.

При аналізі кредитів, наданих в переробну промисловість, за видами валют і строками погашення за станом на кінець грудня 2018 року бачимо, що усього найбільша сума кредиту надана на виробництво харчових продуктів, а найменша – на виробництво шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів. Що, на нашу думку, є правильним, адже зараз дуже багато людей бореться за те, щоб заради виробів із натуральної шкіри чи в тому числі

хутра, не вбивали тварин, а заміняли все штучною шкірою, хутром і так далі, такі матеріали є і дешевшими, і зберігають життя тварин.

Слід відмітити те, що якщо брати до уваги кредити у національній та іноземній валюті, то ситуація ідентична (Додаток К).

Кредити, надані домашнім господарствам, за цільовим спрямуванням і строками погашення займають вагоме місце у розвитку економіки в цілому, усього їх найбільша сума, якщо не брати до уваги помісячний аналіз 2018 року, видана у 2008 році – а саме 280 490 млн. грн. (Додаток Л).

З них, якщо брати до уваги споживчі кредити, то ситуація така ж, найбільша сума видана у 2008 році – 186 088 млн. грн., а найменша у 2006 році.

На відміну, у кредитах на придбання, будівництво та реконструкцію нерухомості вже дещо відрізняється ситуація, найбільша сума наданих кредитів у 2009 році – 98 792 млн. грн., а найменша – також у 2006 році (20 412 млн. грн.).

Якщо розглядати із загальної суми іпотечні кредити, то найбільша їх сума видана у 2008 році – а саме 143 416 млн. грн., а найменша знову ж таки у 2006 році – 20 523 млн. грн.

Така велика сума наданих у 2008 році кредитів, на нашу думку, може бути зумовлена інфляцією та фінансовою кризою, що змушувало підприємців для продовження своєї діяльності брати велику кількість кредитів банку.

При аналізі таблиці ми бачимо, що найбільшу суму кредитів, наданих іншим депозитним корпораціям усього, було надано у 2018 році і їх сума дорівнює 97 854 млн. грн., а найменша сума – у 2016 році (5 176 млн. грн.) (Додаток М).

Якщо аналізувати кредити у розрізі видів валют, то у національній валюті найбільша сума кредиту видана знову ж таки у 2018 році, а найменша – у 2015 році (2 678 млн. грн.). А у іноземній валюті найбільша сума – також у 2018 році, а найменша – у 2016 році (2 030 млн. грн.).

Якщо аналізувати кредити, надані нерезидентам, то найбільша сума кредиту клієнтам-нерезидентам усього була видана у 2018 році – це сума за всі місяці 435 436 млн. грн.

У тому числі у національній валюті – 17 754 млн. грн., та у іноземній – 417 682 млн. грн.(Додаток Н).

Отже, на сьогодні одним з важливих шляхів виходу України з кризової ситуації є поліпшення та подальший розвиток банківського кредитування. Адже, однією з головних проблем нашої країни є підвищення ефективності банківського сектору економіки.

Висновки до розділу 2

Отже, в результаті дослідження можна сформулювати такі висновки:

1. Основними нормативно-правовими актами, які регулюють порядок кредитування та облікове відображення операцій з одержання й погашення позикових коштів, вважають: Цивільний та Господарський кодекси України; Закон України “Про банки і банківську діяльність”, “Про заставу”, “Про іпотеку”; НП(С)БО 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності”, П(С)БО 11 “Зобов’язання”, П(С)БО 13 “Фінансові інструменти” та інші.

Облік ведеться на синтетичному рахунку 60 “Короткострокові позики”, який є пасивним, ведеться облік кредитів банків у гривнях та іноземній валюті, відстрочених кредитів банків у національній та іноземній валюті, прострочених позик в національній та іноземній валюті.

Суб’єктами кредитування є як в короткострокових, так і в довгострокових кредитах: державні підприємства та організації; кооперативи; громадяни, що займаються індивідуальною трудовою діяльністю; орендатори; банки; спільні підприємства; міжнародні організації.

2. Облік ведеться на синтетичному рахунку 50 “Довгострокові позики”, який також є пасивним обліковуються кредити банків у гривнях, кредити банків у іноземній валюті, відстрочені кредити банків у національній та іноземній валюті й інші довгострокові позики в національній та іноземній

валюті.

Об'єктами довгострокового кредитування є:

- капітальні витрати підприємств: на нове будівництво, придбання основних засобів, землі, освоєння земельних угідь, фінансовий лізинг;
- витрати на реконструкцію, модернізацію та розширення вже діючих основних засобів;
- витрати на купівлю техніки, транспортних засобів і будівель;
- витрати на створення нових підприємств.

Предметом довгострокового кредиту є капітальні інвестиції, пов'язані з реконструкцією підприємства, його технічною модифікацією, впровадженням нових технологій, удосконаленням технології виробництва.

Термін використання довгострокового кредиту є результатом довгострокового використання основних засобів та переведення їх вартості на готову продукцію частинами.

3. Метою бухгалтерського обліку є забезпечення своєчасного та правильного складання та передачі документації до банку, яка необхідна для отримання кредиту, контролю за призначенням та дотриманням умов використання кредиту. Також необхідно надати інформацію про ефективність залучення кредитних коштів, які використовуються для прийняття управлінських рішень і планування діяльності компанії на майбутнє.

4. Бухгалтерський облік у цій сфері має значні перспективи розвитку, що зумовлено активною позицією бухгалтерського співтовариства, професійних бухгалтерів та аудиторів.

Процес кредитування вимагає правильного й своєчасного ведення бухгалтерського обліку та фінансової звітності, адже має певні особливості. Тому, необхідно стежити за точністю ведення обліку на цій ділянці з метою забезпечення апарату управління підприємством даними про його фінансовий стан, ефективність кредитування і використання ним банківських кредитів.

ВИСНОВКИ

В результаті дослідження законодавчої та наукової бази кредитів банку, а також практики організації обліку кредитів підприємства можна зробити наступні висновки та пропозиції:

1. Загалом кредити можна поділити на: короткострокові, середньострокові, довгострокові.

Короткострокові кредити видаються банками на строк до 12 місяців, головним чином для збільшення фонду оборотних коштів. Тільки в деяких випадках короткострокові позики можуть бути спрямовані на основні засоби.

Середньострокові та довгострокові кредити видаються виключно для збільшення фонду основних засобів, тобто в основні кошти для капітальних інвестицій.

В залежності від видів кредити також поділяються на: банківський, комерційний, лізинговий та міжнародний.

2. У світовій практиці основними принципами ефективності кредитування функціонуючих підприємств є:

- забезпечення (кредит видається при наявності активів);
- оплата (встановлено відсотки за користування кредитом);
- термін придатності (кредит видається вчасно);
- повернення (після закінчення терміну погашення кредиту);
- цільова природа (використовувати тільки для цілей).

Головним завданням обліку кредитів банку є забезпечення вчасного і правильного складання та подання банку документації, що необхідна для отримання кредиту, контроль за цільовим використанням і дотриманням термінів користування кредитом.

Основною функцією обліку банківських кредитів є документування всіх видів діяльності, пов'язаних з доставкою, оплатою та погашенням зобов'язань або інших послуг банку.

3. В сучасних умовах ринкових відносин абсолютно нормальним явищем є залучення кредитних коштів у банках.

Кредитні відносини між банком і клієнтом базуються на кредитному договорі. Кредити видаються для задоволення потреб у сфері виробництва, обігу, інвестування всіх підприємств у всі форми власності та операцій, але тільки за відношенням до клієнтів, які мають власний оборотний капітал і незалежний баланс.

Для функціонування кредитного механізму необхідні наступні елементи (визнані як методи, методи забезпечення функціонування кредиту та дотримання його правил):

- кредитні установи (банк і клієнт);
- суб'єкти кредитування (підприємство, виробнича сфера, обіг);
- форми кредитів (прості, спеціальні, для конкретного рахунку, овердрафт);
- договір позики (договір, що визначає права та обов'язки клієнта та банку).

4. Комерційні операції щодо отримання та погашення короткострокових банківських кредитів обліковуються на рахунку 60 “Короткострокові позики”.

Основними нормативно-правовими актами, що регулюють порядок визнання та обліку операцій з вилучення та погашення позикових коштів, є:

- Цивільний кодекс України;
- Господарський кодекс України;
- Закон України “Про банки і банківську діяльність”;
- Закон України “Про заставу”;
- Закон України “Про іпотеку”;
- НП (С) БО 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності”;
- П (С) БО 11 “Зобов'язання”;
- П (С) БО 13 “Фінансові інструменти” та інші.

5. Кредит рахунку 50 “Довгострокові позики” відображає суму отриманих кредитів з терміном погашення більше одного року, а також відстрочені (у перерахунку з короткострокових) банківські кредити в

національній та іноземній валютах.

Дебет рахунку показує погашення зобов'язань по виплаті грошей, перерахування основних і оборотних активів, надання послуг і робіт, заміну деяких видів зобов'язань іншими особами, конвертація зобов'язань в капітальні та інші операції.

6. Для аналізу ефективності використання кредитів слід застосовувати таку послідовність:

- визначення оборотності банківських кредитів й зіставлення швидкості їх обороту зі швидкістю обороту оборотних активів;
- обчислення ціни кредиту, ступеня вигідності купівлі додаткових грошей у комерційних банків;
- зіставлення частки прибутку від реалізації продукції, одержаної за рахунок банківських кредитів, зі сплаченими відсотками за кредит;
- формування загальних висновків про доцільність використання кредитів.

На сьогодні одним з важливих шляхів виходу України з кризової ситуації є поліпшення та подальший розвиток банківського кредитування. Адже, однією з головних проблем нашої країни є підвищення ефективності банківського сектору економіки.

Застосування таких пропозицій сприятиме вирішенню основної проблеми – це вдосконалення кредитної системи в Україні для більш ефективного використання кредитів, а як наслідок ефективнішого обліку даних кредитів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адамик Б.П. Національний банк і грошово-кредитна політика: навч. посібник. Тернопіль : Карт-Бланш, 2012. 278 с.
2. Алексеєнко М. Д. Капітал банку : питання теорії та практики : монографія. Київ : КНЕУ, 2015. 276 с.
3. Білик Р. Фінансові інвестиції: оцінка, облік та відображення у звітності за новими стандартами. *Дебет-Кредит*. 2013. № 27.
4. Білокінь, Г. Роль аудиту в діяльності комерційних банків. *Вісник НБУ*. 2016. № 9. С. 60-61.
5. Бугаєнко А.В. Бухгалтерський облік операцій з готівковими коштами, які підлягають фінансовому моніторингу в банках України. *Економіка і держава. Міжнародний науково-практичний журнал*. 2015. №4. С. 63-65.
6. Бухгалтерський облік [Текст] : підручник / Я. Д. Крупка, З. В. Задорожний, Н. В. Гудзь [та ін.]. – Тернопіль : ТНЕУ, 2018. – 460 с.
7. Варцаба В. А., Матіко К.С. Облік у банках (у таблицях і схемах). Навч. посібник. Ужгород : Видавництво УжНУ “Говерла”, 2016. 184 с.
8. Васюренко О. В. Банківські операції: навч. посіб. 3-тє вид., стер. Київ : Т-во “Знання”, КОО, 2012. 255 с.
9. Васюренко О.В., Сердюк Л.В., Сидоренко О.М., Карасьова З. М., Облік і аудит у банках: навч. посіб. 2-ге вид., переробл. і доповн. Київ : Знання, 2014. 623 с.
10. Вітлинський В., Пернарівський О. Фінансова стійкість як системна характеристика комерційного банку. *Банківська справа*. 2010. № 6. С. 48-51.
11. Волкова І.А, Калініна О.Ю. Бухгалтерський облік у банках: навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2015. 520 с.
12. Волкова Т.А., Калініна О.Ю. Бухгалтерський облік у банках. Навч. посіб. 2-ге вид. Київ : Центр учбової літератури, 2011. 520 с.
13. Герасимович А. М. Аналіз банківської діяльності: підручник за ред. А.М. Герасимовича. Київ : КНЕУ, 2013. 599 с.
14. Герасимович А. М. Аналіз діяльності комерційного банку: навч.

- посібник за ред. А. М. Герасимовича, Ф. Ф. Бутинця. Житомир: Рута, 2014.
15. Герасимович А. М., Кіндрацька Л.М., Кривов'яз Т.В. Облік і аудит у банках: підручник Київ : КНЕУ, 2014. 536 с.
16. Герасимович А. М. Облік та аудит у комерційних банках за ред. А.М. Герасимовича. Львів: Фенікс, 2015. 512 с.
17. Головач А.В., Захожай В.Б., Головач Н.А. Банківська статистика. Київ : УФІМБ, 2018. 192 с.
18. Господарський кодекс України. (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 18, № 19-20, № 21-22, ст.144) із змінами і доповненнями. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki>
19. Грабова Н.М., Кривоносов Ю.Г. Облік основних господарських операцій в бухгалтерських проводках. Київ : 2015, 380 с.
20. Економіка України за 2014 рік. *Урядовий кур'єр*. 2014. 27 січня. С.8-9.
21. Задорожний, З. В. Облік інших витрат і доходів звичайної діяльності [Текст] / З. В. Задорожний // Бухгалтерський облік і аудит. – 2001. – № 6. – С. 20-23.
22. Задорожний, З. В. Облік надзвичайних витрат і доходів [Текст] / З. В. Задорожний // Бухгалтерський облік і аудит. – 2002. – № 1. – С. 54-58.
23. Задорожний, З. В. Управлінський облік [Текст] : навч. посіб. / З. В. Задорожний, І. Є. Давидович, І. Я. Омецінська. – Київ : ХАЙТЕК ПРЕС, 2010. – 280 с.
24. Задорожний, З. В. Облік інших витрат і доходів звичайної діяльності [Текст] / З. В. Задорожний // Бухгалтерський облік і аудит. – 2001. – № 6. – С. 20-23.
25. Задорожний, З. Логістичні витрати та їх класифікація [Текст] / Зеновій Задорожний, Анна Грицишин // Вісник Тернопільського національного економічного університету. – 2017. – Вип. 2. – С. 109-117.
26. Задорожний, З.-М. В. Актуальні питання облікової політики підприємств щодо необоротних активів [Текст] : монографія / З.-М. В.

Задорожний, Л. Г. Семеген, Л. Т. Богуцька. – Тернопіль : ТНЕУ, 2012. – 237 с. – (До 50-річчя ТНЕУ).

27. Закон України “Про банки і банківську діяльність” від 7 грудня 2000 р. № 2121-III / Законодавчі і нормативні акти з банківської діяльності 2001. №1. С. 3- 46 (зі змін. і доп.). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>

28. Закон України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” від 16 липня 1999 р. № 996-XIV (зі змін, і доп.) URL : <http://audit.w3.kiev.ua>.

29. Закон України “Про заставу” від 2 жовтня 1992 р. № 2655-XII (зі змін і доп.) *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 47. С. 643.

30. Закон України “Про іпотеку” від 5 червня 2003 р. № 898-IV (зі змін, і доп.) *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 38. С. 313.

31. Івасів Б.С. Гроші та кредит: підручник / за ред. Б. С. Івасіва. Київ, 2015. 402 с.

32. Ілляшенко С. М. Економічний ризик: навчальний посібник 2-ге вид., доп. перероб. Київ : Центр навчальної літератури, 2014. 220 с.

33. Капран В.І., Коваленко О.К., Омельченко С.І. Банківські операції: навч. посібник. Київ : Центр навч. літ-ри, 2013. 208 с.

34. Кириленко В. Внутрішньобанківський контроль за депозитними операціями банків. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2014. № 9. С.56-64.

35. Кириленко В. Організація окремих елементів внутрішнього контролю в банках. *Банківська справа*. 2016. № 3. С. 83-91.

36. Кириленко В. Організація поточного обліку за депозитними операціями. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2017. № 12. С. 28-34.

37. Кіндрацька Л.М. Фінансовий та управлінський облік у банках: підручник. вид. 2-ге, без змін. Київ : КНЕУ, 2016. 816 с.

38. Ковальчук Т.Г., Коваль М.М. Ліквідність комерційних банків: навч. посібник. Київ : Знання, КОО, 2006. 120 с.

39. Ковбасюк М.Р. Економічний аналіз діяльності комерційних банків і підприємств: навч. посібник. Київ : Скарби, 2011. 336 с.

40. Козюк В.В. Центральний банк і грошово-кредитна політика. Тернопіль: Джура, 2009. 260 с.
41. Коренєва О.Г., Маслак Н.Г., Слав'янська Н.Г. Облік у банку: підручник Суми : Університетська книга, 2012. 668 с.
42. Косова Т.Д., Циганов О.Р. Банківські операції: навчальний посібник Київ : Центр учбової літератури, 2016. 372 с.
43. Коцовська Р.Р., Павлишин О.П., Хміль Л.М.. Банківські операції: навч. посібник Київ : УБС НБУ : Знання. 2015. 390 с.
44. Кочетков В.М. Забезпечення фінансової стійкості сучасного комерційного банку: теоретико-методологічні аспекти: монографія Київ : КНЕУ, 2012. 238 с.
45. Кредитний ризик комерційного банку / за ред. В. В. Вітлінського. Київ : Знання, 2014. 250 с.
46. Крупка, Я. Д. Бухгалтерський облік в будівництві [Текст] : навч. посіб. / Я. Д. Крупка, З. В. Задорожний, Р. О. Мельник. – Тернопіль : ПП«Принтер-інформ», 2004. – 514 с.
47. Литвин Н.Б. Фінансовий облік у банках (у контексті МСФЗ): підручник. Київ : “Хай-Тек Прес”, 2015. 608 с.
48. Медвідь Л.Г., Остяк І.В. Облік у банках: навчальний посібник для студентів напряму підготовки 6.030509 “Облік і аудит” Львів : Видавництво ПП “Магнолія 2006”, 2016. 360 с.
49. Микитюк О.П. Необхідність і сутність банківського кредитування підприємств в Україні *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка* №10. 2018, 56-57с.
50. Мороз А. М., Савлук, М. Ф., Пуховкіна А. М. Банківські операції: підручник / за ред. А. М. Мороза. Київ : КНЕУ, 2015. 384 с.
51. Мороз А. М. Національний банк і грошово-кредитна політика: Підручник / за ред. А. М. Мороза та М. Ф. Пуховкіної. Київ : КНЕУ, 2009. 368 с.
52. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1

«Загальні вимоги до фінансової звітності» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>

53. Парасій І. М. Аналіз банківської діяльності: навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. Київ : КНЕУ, 2018. 347 с.

54. Парасій-Вергуненко І.М. Методичні аспекти стратегічного аналізу фінансових результатів комерційного банку. *Вісник НБУ*. 2015. № 11. С.49-51.

55. Парасій-Вергуненко І. Оцінка конкурентноспоможності банків на основі метричного аналізу. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2016. № 11. С.25-31.

56. Пернарівський О. Ризик та ліквідність комерційного банку. *Вісник Національного банку України*. 2015. № 4. С. 31-34.

57. Петраковська О.В. Організаційно-інформаційна модель аналізу доходів в банку: систематизація поглядів. Бухгалтерський облік, аналіз та аудит: проблеми теорії, методології, організації. Збірник наукових праць. 1(6) Держкомстат України, НАСОА. Київ : Бізнес Медіа Консалтинг, 2011. С.181-195.

58. План рахунків бухгалтерського обліку комерційних банків України (Постанова Правління НБУ від 21 листопада 1997 р. № 388) зі змінами та доповненнями.

59. Подольчак Н.І., Подольчак, А.Г. Загородній, А.І. Ясінська. Облік у банках: навч. посібник. Видавництво Львівської техніки, 2015 344 с.

60. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання». URL : zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00

61. Положення про організацію бухгалтерського обліку та звітності в банківських установах України: Затв. пост. Правління Національного банку України від 30 грудня 1998 р. № 566 (зі змін.) URL : zakon.rada.gov.ua.

62. Примостка Л. Банківський менеджмент. Хеджування фінансових ризиків. Київ : КНЕУ, 2010. 250 с.

63. Примостка Л. Фінансовий менеджмент банку. Київ : КНЕУ, 2009. 246 с.

64. Примостка Л.О. Аналіз банківської діяльності: теорія і практика: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня доктора ек. наук: спец. 08.06.04 “Бухгалтерський облік, аналіз та аудит”. Київ, 2012. 256 с.
65. Пушкар М.С. Фінансовий облік: підручник. Тернопіль: Карт-бланк, 2012. 628 с.
66. Ричаківська В. Розвиток методології бухгалтерського обліку в банках України. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2014. № 11. С. 32 - 42.
67. Романова М.І., Устюгова Ж.В. Основи банківської справи: навч. посібник. Київ : Центр навч. літ-ри, 2013. 168 с.
68. Савлук М. І. Гроші та кредит: підручник Київ : КНЕУ, 2010. 602 с.
69. Смерічевський С. Ф., Кірізлесва А.С. Фінансовий облік у банках: підручник Київ : Кондор-Видавництво, 2014. 408 с
70. Сопко В.В., Завгородній В.П. Організація бухгалтерського обліку, економічного контролю та аналізу. Київ : КНЕУ, 2014. 412 с.
71. Спяк Г. Система внутрішнього контролю банків України: стан та тенденції розвитку. *Економічний аналіз*. 2018. Випуск 7. С. 166-169.
72. Стасишен М.С., Жила В.Г. Облік у банках Київ : Каравела, 2016. 228с.
73. Стойко О. Я. Банківські операції: підручник. Київ : ЦУЛ, 2013. 252 с.
74. Табачук Г. П., Сарахман О.М., Гречко Т.М. Фінансовий облік у банках: навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2016. 424 с.
75. Тиркало Р. І., Щибиволок З. І. Фінансовий аналіз комерційного банку: основи теорії, експрес-діагностика, рейтинг: навч. посібник. Київ: 2011. 233с.
76. Цивільний кодекс України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2003, №№ 40-44, ст.356 із змінами і доповненнями.
77. Чмутова І. М., Азізова К. М., Лебідь О. В. Фінансовий облік у банках : навчальний посібник для студентів (напряму підготовки 6.030508 “Фінанси і кредит” Харків : ХНЕУ ім, С. Кузнеця, 2015. 360 с.
78. Чумаченко М. Г. Економічний аналіз: навч. посібник / за ред. М.Г. Чумаченка. Київ : КНЕУ, 2015. 540 с.
79. Швець Н.Р. Внутрішній аудит в банку: сучасні тенденції України.

Фінанси України. 2017. №2. С. 105-112.

80. ЮНІДО, Організація Об'єднаних Націй з промислового розвитку URL :
<https://uk.wikipedia.org/wiki/>

81. Ющенко В.А., Міщенко В. І. Управління валютними ризиками: навч. посібник. Київ : Знання, 2009. 444 с.